„—Пры ўсіх памылках Комуна ёсьць найвялікшы ўзор найвялікшага пролетарскага руху XIX стагодзьдзя“

„—Комуна навучыла эўропэйскі пролетарыят конкрэтна ставіць задачы соцыялістычнай рэволюцыі“ (Ленін)

ПРОЛЕТАРЫ ЎСІХ КРАІН, ЗЛУЧАЙЦЕСЯ!

ЦАНА АСОБНАГА НУМАРУ 5 КАП.

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

№ 3 1932 Менск 18 сакавіка

ОРГАН ФЭДЭРАЦЫІ АБ'ЯДНАНЬНЯЎ САВЕЦКІХ ПІСЬМЕНЬНІКАЎ І ГАЛОЎМАСТАЦТВА БССР

На абарону краіны пролетарскай дыктатуры

(Да 61-й гадавіны Парыскай Комуны)

Ужо 14-ы год чырвоны штандар перамогі пролетарскай дыктатуры высока ўзьняты над аднэй шостаю часткай сьвету. З таго часу, як парыскі пролетарыят паказаў «найвялікшы ўзор найвялікшага пролетарскага руху XIX-га стагодзьдзя» (Ленін), прайшло 61 год, і сусьветны пролетарыят, паглыбляючы рэволюцыйны рух, улічваючы вурокі комуны, яе моцныя і слабыя бакі, ідзе ўсё больш і больш па шляху рэволюцыйных заваёў, найяскравым доказам чаго зьяўляецца СССР—сымболь імкненьняў парыскіх комунараў, бацькаўшчына пролетарыяту і прыгнечаных усяго сьвету. Улічваючы вопыт парыскай комуны, пролетарыят былой царскай Расіі, пад кіраўніцтвам Леніна, пасьлядоўна і да канца зьдзейсьніў програму экспропрыяцыі экспропрыятараў, прагнаў капіталістаў, банкіраў і абшарнікаў, узяў фабрыкі і заводы ў свае рукі, аддаў зямлю працоўным масам сялянства, і замацаваўшыся ў саюзе з асноўнымі масамі сялянства, рашуў наперад па шляху стварэньня магутнай соцыялістычнай індустрыі і соцыялістычнай сельскай гаспадаркі.

Парыскія пролетары гэроічна змагаліся за сваю комуну. «Вокліч—«няхай жыве соцыяльная рэволюцыя», з якім парыскі пролетарыят вітаў лютаўскую рэволюцыю, зьяўляўся ня больш як выражэньнем імкненьня. Імкненьня да рэспублікі, якая ня толькі зьнішчыла монархічную форму клясавага панаваньня, але і само клясавае панаваньне. Комуна была пэўнай формай такой рэспублікі» (Маркс). Аднак «дзьве памылкі згубілі плёны бліскучай перамогі. Пролетарыят прыпыніўся на паўшляху: замест таго, каб прыступіць да экспропрыяцыі экспропрыятараў», ён захапіўся марамі пра вадварэньне вышэйшай справядлівасьці ў краіне, што аб'ядноўвае агульна-нацыянальнай задачай... Другая памылка—залішняе велікадушша пролетарыяту: трэба было зьнішчыць сваіх ворагаў, а ён намагаўся морально ўплываць на іх...» (Ленін).

Гэтыя слабасьці парыскіх комунараў былі ўлічаны пролетарыятам СССР. І змагаючыся за ўсё большае ўмацаваньне сваёй дыктатуры, за пабудову соцыялізму, уступіўшы ў пэрыод соцыялізму, стоячы на парозе другой пяцігодкі, што мае сваёй асноўнай політычнай задачай зьнішчэньне клясаў і параджаючых клясавую розьніцу ўмоў, пролетарыят СССР заўсёды помніць пра клясавых ворагаў, заўсёды бачыць перад сабой у марксаленінскім разуменьні свае клясавыя задачы, не зацямняючы іх агульнанацыянальнымі задачамі, ускрываючы сутнасьць буржуазных і дробнабуржуазных «агульна-нацыянальных» ідэй умацоўваючы ўсё больш і больш магутную ўзброеную аснову краіны пролетарскай дыктатуры—гэроічную Чырвоную армію.

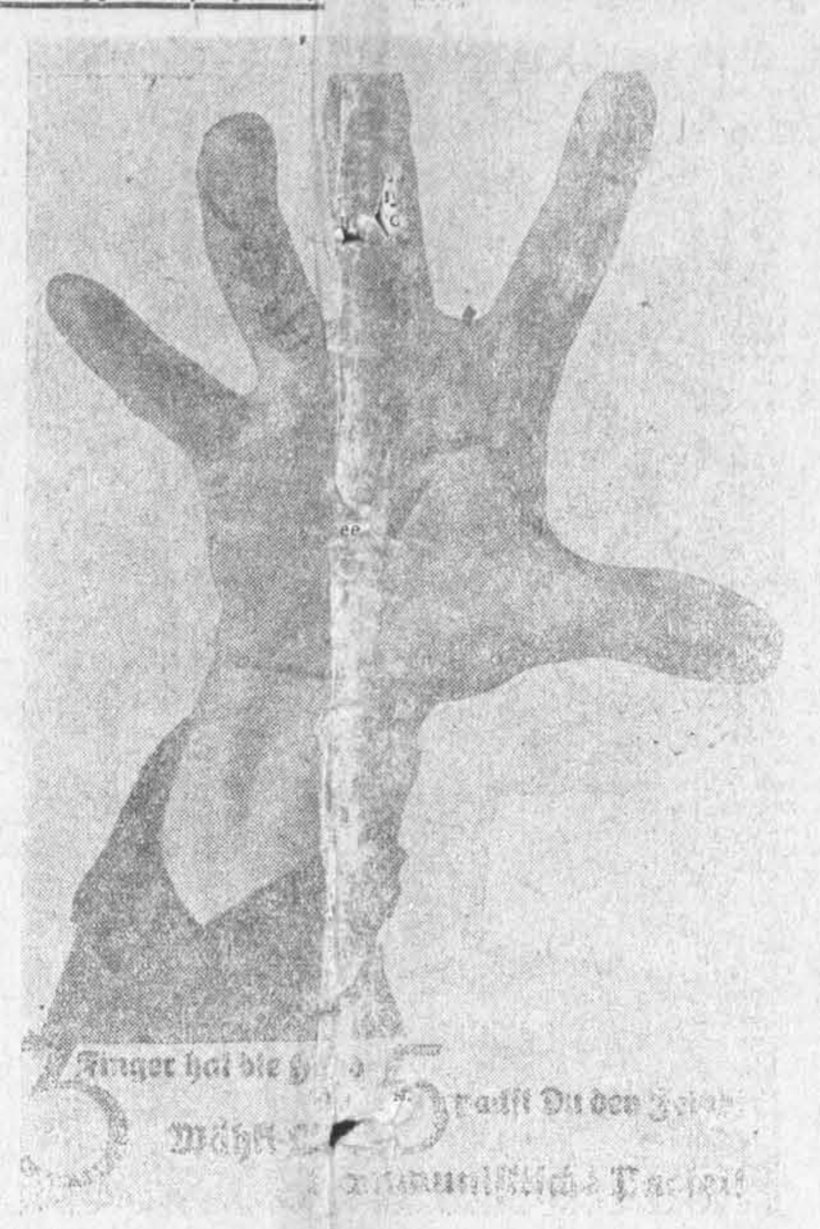
Парыская комуна была першым і яркім узорам вялікай гістарычнай ініцыятывы рэволюцыйнай рабочай клясы. «Гістарычную ініцыятыву мас Маркс цэніць вышэй за ўсё. Ах, калі-б павучыліся ў Маркса нашыя рускія СД у ацэнцы гістарычнай ініцыятывы рускіх рабочых і сялян ў кастрычніку і сьнежні 1905 г.»,—піша Ленін. І Ленін трапна высьмейвае «бязжыццёвае, бяздушнае, педантычнае» «ня трэба было брацца за зброю», сказанае меньшавіком Плеханавым на адрас рэволюцыйных рабочых царскай Расіі, што ўзяліся за зброю ў 1905 г. Разьбіваючы меньшавікоў і іх ліквідатарскі лёзунг «ня трэба было брацца за зброю», супроцьстаўляючы гэтаму паказаньні Маркса ў часе парыскай камуны на тое, што «трэба, было зараз-жа ісьці на Версаль», Ленін цытуе наступнае месца з Маркса: «як-бы там ня было, парыскае паўстаньне, калі яно нават і будзе прыціснута ваўкамі, сьвіньнямі і подлымі псамі старога грамадзтва, зьяўляецца слаўнай справай нашай партыі з часу чэрвеньскага паўстаньня». Гэтыя словы, зьнішчальная крытыка Леніным меньшавіцкі-ліквідатарскіх адносін да рэволюцыйнай ініцыятывы мас, зьяўляецца найактуальным для сёньняшняга дню. Соцыял-фашызм, гэтая соцыяльная апора сусьветнага імпэрыялізму і фашызму,—сыстэматычна тым і займаецца, што ўціскае і дэзорганізуе гістарычную ініцыятыву мас, дэмагогічна засьмячаючы галовы мас, здраджваючы на кожным кроку інтарэсам рабочай клясы і працоўных мас, удзельнічаючы ў перадавым атрадзе арганізатараў новай імпэрыялістычнай вайны і ўзброенага нападу на СССР. Ліст т. Сталіна ў рэдакцыю «Пролетарская Рэволюцыя» зьяўляецца найвялікшым узорам ленінскага ўскрыцьця сутнасьці опортуністычнага апалёўваньня рэволюцыйнага шляху рабочае клясы, змазваньня ролі бальшавіцкага авангарду гэтых мас, скатваньнем на рэйкі антыбальшавізму, працягваньня контррэволюцыйнага трацкізму—«ідэі» гэтага перадавога атраду сусьветнай буржуазнай контррэволюцыі.

Парыскаяш Комуна, даючы ўзор гістарычнай ініцыятывы мас, разам з гэтым дала ўзоры авалоданьня масамі высот мастацтва. Пэрыяд Парыскай Комуны высунуў сваіх яркіх прадстаўнікоў, што уславілі ў слове, на тэатральных падмостках і на палотнішчах рэволюцыйны парыў эксплёатуемых мас. Бязумоўна, Парыская Комуна, праіснаваўшы каротькі пэрыяд, загінуўшы ад рук вэрсальскіх катаў, ня здолела шырока разгарнуцца ў гэтай галіне. Кастрычніцкая рэволюцыя, што працягвае лепшыя традыцыі слаўнага пачынаньня парыскіх комунараў, ужо дала найяскравейшыя доказы таго, як масы, штурмуючы неба, умеюць таксама штурмаваць і «Парнас». Мастацтва ў краіне саветаў зрабілася дастаяньнем рабочых і працоўных мас, і лепшыя рэволюцыйныя працаўнікі літаратуры і мастацтва аддаюць свае сілы на тое, каб сваёй работай служыць соцыялістычнай рэволюцыі і задачам сусьветнага Кастрычніка. І калі казаць пра вялікую гістарычную ініцыятыву мас таксама і ў галіне мастацтва, дык варта адзначыць, што вышэйшыя формы комуністычнай працы—соцспаборніцтва і ўдарніцтва,—паставілі рэальную задачу заклiку рабочых-ударнікаў у літаратуру і мастацтва, што і становіць сабой выражэньне масавай ініцыятывы ў справе стварэньня бальшавіцкай літаратуры і бальшавіцкага мастацтва. За гэтую вялікую гістарычную ініцыятыву нам трэба па-бальшавіцку змагацца!

Парыская Комуна напомніла ўсім эксплёататарам пра іх скон. Контррэволюцыя задушыла Комуну і зьнішчыла лепшых сыноў францускага пролетарыяту. Комуна была ў атачэньні ворагаў. За прайшоўшыя поўстагодзьдзя суадносіны клясавых сіл зьмяніліся. 14-гадовае існаваньне савецкай краіны зьяўляецца лепшым доказам пераможнай барацьбы за зьдзяйсьненьне сусьветнай комуны, пад кіраўніцтвам організуючай авангарднай сілы сьвядомага пролетарыяту—ленінскай партыі і Комінтэрну. Сыстэма савецтаў давяла на практыцы перавагу соцыялістычнага ладу над капіталістычным. Гэта разумеюць цяпер ужо і толькі ваўкі, сьвіньні і подлыя псы буржуазнага грамадзтва і соцыял-фашысты, што прыслужваюць ім, могуць крывадушна крычаць пра няжыцьцёвасьць пяцігодкі. Магутны рост савецкага саюзу, асабліва [illegible] металюргічнай базы, суцэльная калектывізацыя сельскай гаспадаркі, [illegible] якой ліквідуецца апошняя [illegible] эксплёатарская кляса — кулацтва, рост культурнай рэволюцыі,—усё гэта на фоне гніючага капіталізму і [illegible] ў капіталістычных краінах, зьяўляецца фактарам, што кажа сам за сябе. Барацьба двух сыстэм—соцыялістычнай і капіталістычнай—зьяўляецца вырашальным момантам у барацьбе клясаў на сусьветнай арэне. [illegible] сусьветны імпэрыялізм [illegible] больш і больш намагаецца напасьці на Савецкі Саюз, нездарма ён няўстанна «працуе» над стварэньнем ваенных конфліктаў супроць савецкага саюзу, усё больш узмацняючы падрыхтоўку тэхнічнай і матэрыяльнай базы для гэтай вайны. Ваенныя дзеяньні на Ўсходзе, провакацыйныя акты, «разбройвальныя» размовы з узбройваньнем на справе Лігі Нацый, гастролі вайсковых міністраў у «прыяцельскіх» краінах, кампаніі паклёпу супроць Савецкага Саюзу і г. д. і г. д.,—вось ланцут мерапрыемстваў імпэрыялізму, сучаснага Вэрсалю, супроць Савецкага Саюзу. У шэрагах падпальнікаў вайны знаходзяцца таксама адкрытыя і замаскаваныя служыцелі буржуазнага мастацтва. Яны часта выступаюць пад дэмагогічным сьцягам пацыфізму, «агульна-чалавечага гуманізму», на справе займеючыся кваліфікаванай простытуцыяй, прадаючы свае пер'і сусьветнаму капіталу, прадаючы інтарэсы пролетарыяту і працоўных.

Абарона савецкай бацькаўшчыны, умацаваньне абароназдольнасьці нашай краіны, паказ гэраічнай Чырвонай арміі, бальшавіцкае адлюстраваньне баёў рэволюцыйнага пролетарыяту на сусьветнай арэне, змаганьне з клясавым ворагам у краіне, выкрыцьцё сутнасьці пацыфізму і соцыял-фашызму, змаганьне за рэволюцыйнае ядnаньне кадраў літаратуры і мастацтва, супроць нарастаньня ваеннай небясьпекі,—гэтая задача дыктуецца вурокамі Парыскай Комуны, яна дыктуецца сучасным становішчам на сусьветнай арэне клясавай барацьбы. Змагаючыся за зьдзейсьненьне плянаў соцбудаўніцтва, супроць клясавага ворага і опортунізму на два фронты,—мы павінны заўсёды помніць словы правадыра партыі тав. Сталіна пра тое, што мы зьяўляемся ўдарнай брыгадай сусьветнага пролетарыяту. Атрад, што працуе над бальшавіцкім мастацтвам і бальшавіцкай літаратурай, зьяўляецца ўдарным атрадам сусьветнага пролетарыяту ў галіне мастацтва, ён павінен па-бальшавіцку змагацца за зьдзяйсьненьне задач сусьветнай Комуны, за ўмацаваньне СССР і абароназдольнасьці краіны пролетарскай дыктатуры.

Плакат Дж. Гартфільда

Пяць пальцаў мае рука, ёй схопіш за горла ворага

Ст. Р. Стандэ

Не!

«Ізноў будуць рэзацца»—
Крычэлі кавярні ў тысячы п'яных глотак.
Ціха рушылі аўто на гладкім асфальце—
Насташаныя зьвяры з агнявічнымі вочамі.
Па ўсіх кутках клубіліся жмуткі паперы, тхнучыя помстай.
Прысмак крыві ў паветры.
Ля пляшак шампанскага білі ў стол кулакамі—
Языкі бяздумныя вярзьлі аб неабходнасьці бараніць айчыну.
Закалыхаліся ў вочах усе адрэзаныя за 8 год рукі і ногі—
спавілі іх барвовым рызьзём і далі цалаваць людзям як нацыянальныя рэлiквіі.
Усюды. Тое самае. Аднолькава.
«Будуць рэзацца ізноў»—
З чароўнай прывабнасьцю выгінаюцца гнуткія постаці афіцэраў—
з-пад шырокіх стракатых капялюшоў плывуць да іх хвалі патаемна-адкрытых усьмешак.
Заўтра. Агульная мобілізацыя
Гордасьць асядае на надзьмутых вуснах,
зухвальныя вочы шукаюць супярэчаньняў.
Рэдакцыі працуюць цэлую ноч—
Трэба зраньня горад закідаць тысячай ракет.
Мастакі, артысты, поэты чакаюць узрушаныя ў прыёмных кіраўнікоў—
павышэньне ад радка.
Вокны палацу вайсковага міністэрства яскрава асьветлены.
Усюды. Тое самае. Аднолькава.
«Будуць рэзацца ізноў»—
Упартая думка ўсё адкідае, што ня мае нічога супольнага з ёю.
Б'ецца з усіх колёнак—
Сьцелецца па ўсіх шыльдах,
з агідай адбіваецца ад усякіх чынаў.
Нешта хоча сказаць.
Упартая думка ўбіраецца заўжды ў аднакія словы.
Вандрую па горадзе. Пераконваюся. Мужнею.
Трэба сказаць—не.
Крычу:
— Не!!!
На мяне аглядаецца строй зіхатлівых аўто.
З фабрык ішлі грамадою рабочыя.
Каменныя твары. Скалы.
Трэба сказаць—не.
Усюды. Тое самае. Аднолькава.
«Будуць рэзацца ізноў».
Дэпэшы з усіх сталіц Эўропы:
«Трэба сказаць:—не!»
Чорная тонкая лінія сэйсмографу выцягваецца няўпынна—
Ўжо прабіла муры абсэрваторыі.
Многа каменных твараў.
Углядаемся доўга ў вочы. Сьціскаем далоні. Ідом.
У імклівым, няроўным танцы ўздымалася ртуць у баромэтры.
Сьвежыя газэты сьцякалі хвораю сьлінай энтузіязму.
Вокны палацу вайсковага міністэрства ўсё 'шчэ гарэлі сьвятлом.
Вастрэньне нажоў.
Фабрыкацыя газаў атрутных.
Тэхніка найхутчэйшага зьнішчэньня людзей, гарадоў.
Ля будынку натоўп.
Усюды. Тое самае. Аднолькава.
Чакаем. Чуваць стукат мільёнаў сэрцаў.
У ўжо спакойны. Мы ўсе.
Грамадамі стаяць рабочыя з фабрык. Скалы.
З трэскам адчыніліся дзьверы балькону. Начальнік дзяржавы. Штаб.
Пачуў адзінае толькі слова: вайна.
Лінія сэйсмографу грымнула ў строму зор!
З усіх сталіц Эўропы віхурам рынула песьня.
Адзінае слова:
Не!!!
Вагромністае!
Каменныя далоні молат узялі.
Адзін удар па зіхатлівым сьмецьці.
Згасла сьвятло ў палацы, якога дэвізам было:
„vis is pacem, para bellum“ *)
Усюды. Тое самае, Аднолькава.
Каменныя людзі ўзьнялі штандар—
затрапятаўся над усімі сухазем'ямі і морамі.
«Саюз Савецкіх Рэспублік сьвету».
1922

Пераклад з польскай
Ал. Д

*) Хочаш міру, рыхтуйся да вайны.

Аркадзь Куляшоў

Імпэрыялізм

Бомбы рушыліся на вайсковыя казармы,
Кітайскі салдат абхапіў рукамі калючы дрот—
І сінія вусны яго сказалі:
— Японскі вайсковы самалёт!

Шкляныя раскосыя яго вочы
заплывалі крывёю:—Гіне Шанхай!
Раскінуўшы рукі, на дроце павіс рабочы,
І мэр Шанхая сказаў:—Няхай!
Выбягалі на вуліцу дзеці, каб
Дзівіцца на бацькавы раны.
Генэральны зьбіраўся ў консульстве штаб
З японскімі гандлярамі.
Далоні пацёр генэрал сухі,
Быў зірк яго строгі і ветлы:
— Кітайскія мы паламаем штыхі,
Бомбавозамі выб'ем саветы.
Будзе колёніяй нашай Кітай—
Нас забясьпечаць гарматамі, газам
Дзеці, угледзіўшы бацьку, крычалі:—Ай!
Уцякалі да хаты разам.
Былі вакеніцы і дзьверы зачынены,
Калацілася хворае матчына цела.
Ад японскай бомбы кітайская жанчына
звар'яцела.
Японскія штабы—бомбавозы патройце,
Упрамістыя агні, генэрал, запалі!
Раскінуўшы рукі, рабочы канае на дроце
І вочы яго крывёй заплылі.
А гарматы ,а бомбы шлі, Эўропа—
Спэкулянты дзяржаў, не прасьпі навіну!
Міжнародная Ліга, як сілы хопіць,
Да поту дванаццатага, кляні вайну!
І пачаўся паход на Саветы,
Захліпаецца Лёндан, Парыж:
— Мы зьнішчаем крызіс сусьветны,
Адыходзім ад сонных бірж!
Толькі рабочыя ўсё запомняць
І прыгадаюць увайсковы стык.
Заўтра-ж той-самы салдат-японец
Консула японскага возьме на штых.
Кітайскі рабочы сканаў на дроце.
Вочы жанчыны крывёй заплылі.
Рабочыя! пільнасьць сваю патройце:
— Рукі прэч ад Савецкай зямлі!
14-15-II—1932 г.

Парыж рабочых з яго Комунаю заўсёды будзе ўшанаваны, як слаўны прадвесьнік новае грамады. Яго пакутнікі збудавалі сабе помнік у сэрцах рабочае клясы, яго катаў гісторыя прыгвазьдзіла ўжо да ганебнага слупу, ад якога ніхто ня будзе мець сілы іх адарваць (К. Маркс)

За апошнія часы нямецкага філісьцёра зноўапаноўвае жудасны страх пры словах—„дыктатура пролетарыяту“. Дык хочаце вы ведаць, панове, як выглядае гэтая дыктатура—паглядзеце на парыскую комуну, гэта была дыктатура пролетарыяту (Ф. Энгельс)

Іл. Гурскі

Мастацтва БССР на новым этапе

Асноўнай задачай мастацтва БССР, зьяўляецца, барацьба за бальшавіцкую ідэйнасьць у мастацтве, за партыйнасьць у мастацтве, за стварэньне магнітабудаў мастацтва, за вялікае мастацтва бальшавізму.

Барацьба за бальшавіцкую ідэйнасьць, за высокую мастацкую якасьць тэатральнае продукцыі, за выпрацоўку творчага мэтоду пролетарскага мастацтва,—вось асноўныя задачы, якія высунула парт. нарада пры Культпропе ЦК КП(б)Б па пытаньнях мастацтва, перад тэатрамі БССР, ажыцьцяўленьня якіх магчыма толькі на аснове матэрыялістычнай дыялектыкі ў цеснай і непарыўнай сувязі з практыкай сацыялістычнага будаўніцтва.

Толькі пры ўмове аўладаньня марксыцка-ленінскай тэорыяй, пры ўмове організацыі сувязі з рабочай клясай, тэатры БССР здолеюць падняцца на вышэйшую ступень, здолеюць удзельнічаць у выпрацоўцы пролетарскага творчага мэтоду ў стварэньні беларускага пролетарскага тэатру, здолеюць правільна вырашыць задачы, пастаўленыя партыяй перад тэатральным мастацтвам.

Ліст тав. Сталіна ў рэдакцыю часопісі «Пролетарская рэволюцыя» мае вялізарнае значэньне ня толькі для гістарычнага фронту, але і для ўсяго фронту мастацтва. І на гэтым вучастку, ня ў меншай меры, меліся выпадкі прыцягваньня трацкісцкай контрбанды, лібэральныя адносіны да працягваньня праз тэатральнае мастацтва варожай пролетарыяту ідэолёгіі. Неабходна ў далейшай рабоце нашых тэатраў, павесьці самую рашучуюбарацьбу супроць працягваньня праз мастацтва розных шкодных тэорый.

Сучасны этап ў галіне разьвіцьця беларускага тэатральнага мастацтва характарызуецца тым, што значная частка працаўнікоў тэатру (акторы, рэжысэры, мастакі, кампазытары), што ў свой час былі пад уплывам нацыянал-дэмократаў, убачыўшы нашы дасягненьні ў галіне экономіki, наблізіліся да нас, жадаюць працаваць і працуюць над стварэньнем беларускага пролетарскага тэатральнага мастацтва, зразумелі неабходнасьць барацьбы з ідэалістычнай сыстэмай Станіслаўскага (БДТ 2) які за апошні час свае работы выйшаў на перадавыя позыцыі стварэньня беларускага пролетарскага мастацтва) мэханістычнай сыстэмай Майерхольда, натуралістычнага капіраваньня ва ўпадачных настроях клясава-варожых элемэнтаў (БДТ 1), з формалізмам (ЯДТ БССР). Праўда, за апошні год работы, мы маем даволі значныя прарывы ў гэтым напрамку, гэта пастаноўка ў БДТ 1 «Справа гонару» і тэатры ЦСПСБ «Контратака».

Побач з ростам беларускага тэатру расьце і разьвіваецца ў БССР Яўрэйскі тэатр, польскі тэатр, існаваньне якіх зьяўляецца фактам буйнага палітычнага і культурнага значэньня.

ЯДТ—адзін з першых тэатраў БССР, які ўзяў правільную ўстаноўку на абслугоўваньне організаванага рабочага гледача. Тэатр першым пачаў працаваць над соцыяльна значным рэпэртуарам: «Ботвін», «Гірш Лекерт» і інш. Апошнія работы тэатру сьведчаць аб ідэйным росьце ўсяго тэатральнага колектыву.

За апошнія гады, у БССР, шырока разгортваецца ТРАМ'аўскі рух. ТРАМ'аўскі рух зьяўляецца вышэйшай формай разьвіцьця самадзейнага мастацтва. ТРАМ'аўскі рух—пролетарскі рух. БелАПП, разам з ТРАМ'ам, павінен быць вядучым атрадам у барацьбе за соцыялістычную рэканструкцыю ўсяго профэсыйнага тэатральнага мастацтва, у барацьбе за стварэньне беларускага пролетарскага тэатру.

Тэатрамі БССР створаны пастаноўкі, якія характарызуюць імкненьне пабудаваць беларускі пролетарскі тэатр («Гута», «Мост», «Качагары», «Напор», «Першы штандар», «Франты», «Ботвін», «Гірш Лекерт», перакладныя: «Рэйкі гудуць», «Першая конная», «Штурм», «Чынгільбуд», «Дыктатура» і інш.).

Сучасны этап у галіне разьвіцьця беларускага пролетарскага тэатра характарызуецца зараджэньнем пролетарскага сэктару Беларускай Савецкай драматургіі. Вопыт Галоўмастацтва, заказ на напісаных п'ес, сябе цалкам апраўдаў... У выніку гэтага, мы, у асноўным забясьпечылі нашы тэатры Беларускім арыгінальным пролетарскім драматургічным матар'ялам. Заказ на напісаньне п'ес вызваў актывізацыю з боку балерускіх пролетарскіх і савецкіх пісьменьнікаў да тэатральнага мастацтва. Ужо зданы ў распрацоўку драматургічныя творы п'еса Аронэса і Рафальскага, «Вясна» М. Ільлінскага, «Амэрыка» В. Сташэўскага «Вайна да пабеднага канца». Я. Коласа, «Новы горад», І. Гурскага. Заканчваюць напісаньне драматургічных твораў пісьменьнікі «Р. Кобец, К. Чорны, Іл. Барашка, В. Шашалевіч і інш. Заключылі ўмовы на напісаньне п'ес: М. Чарот, А Вольны, Р. Мурашка, К. Крапіва, Д. Курдзін, В. Сташэўскі, М. Ільлінскі, В. Стэльмах, Т. Кляшторны, М. Зарэцкі, драмгрупа Яўр. ТРАМ'у і група польскіх пісьменьнікаў. Заключана ўмова Галоўмастацтвам на напісаньне лібрэто опэры з наступнымі пісьменьнікамі: А. Александровічам, П. Глебка, і П. Броўка. Усе гэта зьяўляецца доказам, што, сёньня,мастацтва **БССР, сапраўды, на новым этапе**, усё гэта зьяўляецца доказам вялізарнейшага росту мастацтва.

Ідучая ў БССР клясавая барацьба, мела сваё праяўленьне ў мастацтве, ў тым ліку і выяўленчым. Азнаямленьне з работамі IV Усебеларускай мастацкай выстаўкі паказвае, што значная частка мастакоў БССР стала на шлях набліжэньня свае творчасьці да задач пастаўленых партыяй у галіне выяўленчага мастацтва.

IV Усебеларуская мастацкая выстаўка, прысьвечаная 3-му рашаючаму году пяцігодкі, зьяўляецца выстаўкай у БССР, на якой у выстаўленых работах у пераважнай большасьці распрацоўваецца тэматыка нашага соцыялістычнага будаўніцтва.

IV Усебеларуская мастацкая выстаўка сьведчыць аб значным ідэолёгічна мастацкім росьце вялікай часткі мастакоў, сьведчыць аб набліжэньні пэўнай часткі мастакоў да стварэньня пролетарскага па зьмесьце і нацыянальнага па форме выяўленчага мастацтва.

Да XV гадавіны Кастрычнікавае рэволюцыі Галоўмастацтва організоўвае V Усебеларускую мастацкую выстаўку.

Барацьба за мастацкую якасьць, ідэйную насычанасьць, вось асноўнае патрабаваньне, якое высоўваецца перад мастакамі БССР. Кожны мастацкі твор—плякат, портрэт, скульптура, станковая жывапісь,—павінен садзейнічаць пабудове новага грамадзтва.

Перад мастакамі БССР высоўваецца задача афармленьня гарадоў, выставак, урачыстых паседжаньняў і масавых сьвяткаваньняў, прысьвечаных XV гадавіне Кастрычнікавае рэволюцыі, а таксама мастацкае афармленьне быту працоўных.

Кінэматаграфія БССР, гэта адзін з найбольш маладых вучасткаў нацыянальна-культурнага будаўніцтва.

Надаючы вялізарнейшую ролю кінематаграфіі ў справе комуністычнага выхаваньня мас, як аднаго з фактараў нацыянальных пролетарскіх культур, народаў СССР, як аднаго з магутнейшых сродкаў у справе перараобкі псыхікі старога чалавека, інтэрнацыянальнага выхаваньня мас, організацыі разумнага культурнага адпачынку, неабходна ўсямернае садзейнічаньне яшчэ большаму размаху разьвіцьця беларускае савецкае кінематаграфіі. Рост пролетарскіх элемэнтаў у кінематаграфіі БССР яшчэ нязначны. Аднак і на гэтым вучастку ёсьць буйныя дасягненьні, аб гэтым з усёй яскравасьцю сьведчаць такія карціны, як: «Рубікон», «Нянавісьць» ды іншыя, якія зьяўляюцца каштоўным укладам ва ўсю савецкую кінематографію.

Яшчэ і да сёньняшняга дню, пролетарскія пісьменьнікі БССР, ня прымаюць дастатковага ўдзелу ў стварэньні беларускай пролетарскай кінематаграфіі. Аднэй з прычын гэтаму, служыць аддегласьць кіно-фабрыкі «Савецкая Беларусь» ад пролетарскага цэнтру БССР—Менску. Трэба прыняць рад мер, з тым, каб дапамагчы беларускім пролетарскім пісьменьнікам аўладаць тэхнікай сцэнарнае справы, з тым, каб уцягнуць пісьменьнікаў у стварэньне беларускай пролетарскай кінематаграфіі.

Рад кампазытараў БССР, якія знаходзіліся пад уплывам варожых пролетарыяту тэорый зараз пераўзброўваецца, становячыся ў рады папутнікаў і нават саюзьнікаў. У музыцы БССР, хаця ў меншай меры, чымся ў іншых галінах мастацтва, таксама маюцца элемэнты беларускай пролетарскай музыкі.

Зараз, перад пісьменьнікамі БССР, паўстае, проблема стварэньня масавае беларускае, яўрэйскае, польскае, пролетарскае песьні. Малады рабочы, колгасьнік, чырвонаармеец, піонэры, патрабуюць ад пісьменьнікаў і композытараў стварэньня масавае песьні, насычанае бальшавіцкаю ідэйнасьцю.

Неабходна ўсім тэатрам, мастацкім організацыям пераглядзець ўсю сваю продукцыю. Неабходна на старонках газэты «Літаратура і Мастацтва» разгарнуць шырокую творчую дыскусыю, з тым, каб падняць мастацтва, на вышэйшую ступень.

Праводзячы на справе ленінскую нацыянальную політыку, вядучы бязьлітасную барацьбу з вялікадзяржаўным шавінізмам—галоўнай небясьпекай на данным этапе, беларускім нацыянал-шавінізмам і шавінізмам іншых нацыянальнасьцяў, пролетарыят БССР, пад кіраўніцтвам КП(б)Б стварае сваё мастацтва, нацыянальнае па форме і сацыялістычнае па свайму зьместу.

Плакат Гуго Гэльгерта

У краінах беспрацоўя і голаду

РАБОЧЫЯ ЛІТАРАТУРНЫЯ ГУРТКІ ПРАЦУЮЦЬ ДРЭННА

Ня можа быць пролетарскага пісьменьніка бяз удзелу ў рэволюцыйнай практыцы пролетарыяту, без непасрэднага ўдзелу ў выхаваньні пісьменьнікаў з шэрагу рабочае клясы

Крута павярнуцца да рабочага-ударніка

Сьвятло і цені ў рабоце літгурткоў Менску

Конфэрэнцыя МенАПП зьявілася магутным стымулам мобілізацыі ўвагі пролетарскай грамадзкасьці вакол за дач пролетарскай літаратуры, вакол задач заклiку ўдарнікаў у літаратуру. МенАПП прышоў да конфэрэнцыі з посьпехамі ў справе разгортваньня закліку. Гэтыя посьпехі характарызуюцца організацыяй значнага ліку літгурткоў на прадпрыемствах, замацаваньнем старых гурткоў, значным ахопам імі рабочых - ударнікаў. Да конфэрэнцыі МенАПП 15 літгурткоў аб'ядналі каля 300 рабочых-ударнікаў.

Задача заключалася ў тым, каб забясьпечыць пленную творчую вучобу ўдарнікаў, што прышлі ў літаратуру. Задача заключалася ў тым, каб побач з разгортваньнем закліку ў шырыню, асаблівую ўвагу зьвярнуць на справу ідэёва - політычнага, літаратурна - творчага выхаваньня літгурткоўцаў. Зусім зразумела, што задачы закліку ўдарнікаў у літаратуру павінны ажыцьцяўляцца пад кіраўніцтвам партыйных організацый, пры актыўным удзеле і дапамозе комсамольскіх і профсаюзных організацый.

Аднак, пасьля конфэрэнцыі МенАПП першачарговыя задачы закліку (узмацненьне творчай вучобы, уцягненьне ўдарнікаў у творчую дыскусію і г. д.) не атрымалі патрэбнага разгортваньня. Гэта тлумачыцца цэлым шэрагам акалічнасьцяй.

У першую чаргу паслабленьне работы па закліку тлумачыцца опортуністычнай недаацэнкай гэтай справы з боку паасобных профсаюзна-комсамольскіх організацый.

Профсаюзныя організацыі, за рэдкім выключэньнем, амаль на ўсіх прадпрыемствах, ня цікавяцца становішчам літгурткоў. У шмат-якіх выпадках злачынна зрываюць заняткі шляхам пераносеньня сваіх мерапрыемстваў на тыя дні, калі павінны займацца літгурткі. Пры такой «дапамозе» гаварыць аб кіраўніцтве профсаюзных організацый заклікам ударнікаў у літаратуру на сваіх прадпрыемствах ня прыходзіцца.

Узор злачынных адносін да закліку ўдарнікаў паказвае комсамольскі колектыў з-ду імя Молотава. На гэтым прадпрыемстве ў першыя часы свайго існаваньня літгурток здолеў нядрэнна разгарнуць сваю творчую вучобу, цесна ўвязваючы яе з практыкай літгурткоўцаў на прадпрыемстве (актыўны ўдзел у рабоце штодзенак, шматтыражкі і г. д.). Аднак з тае прычыны, што комсамольскі колектыў ня цікавіўся работай літгуртка, праца літгуртка заняпала. Літгурток на працягу 2-х месяцаў ня зьбіраўся. Бюро комсамольскага колектыву тры разы зьбіралася паставіць пытаньне аб літгуртку на сваім пасяджэньні, але гэтага не зрабіла. Бюро комсамольскага к-ву зусім ня цікавіцца работай комсамольцаў-літгурткоўцаў. Больш таго: бюро колектыву ігноруе работу паасобных літгурткоўцаў, перагружаючы іх шмат лікімі грамадзкімі абавязкамі. Літгурток ня мае стала вызначанага для заняткаў, ня мае памяшканьня.

На «Эльводзе», дзе становішча гуртка яшчэ горшае, сакратар комсамольскай ячэйкі адказвае зусім проста: «Справа закліку ўдарнікаў у літатаратуру, гэта справа МенАПП, а не комсамолу».

У той-жа час, трэба падкрэсьліць, што некаторыя комсамольскія к-вы зразумелі ўсю веліч задач супрацоўніцтва комсамолу з пролетарскай літаратурай. Прыкладам у гэтых адносінах можа служыць комсамольскі колектыў друкарні імя Сталіна, які пільна сочыць за работай літгурткоў, актыўна дапамагае літгурткоўцам у іх творчай вучобе. Паасобныя члены бюро колектыву прысутнічаюць на занятках і бюро літгуртка. Пры дапамозе бюро колектыву для літгуртка створаны ўмовы працы, вызначаны сталыя дні заняткаў.

Творчы агляд комсамольскай літаратуры не атрымаў патрэбнага разгортваньня ў масах літгурткоўцаў і комсамоліі. Толькі гурток ФЗВ імя КІМ і гурток заводу «Бальшавік» распачалі работу па агляду. Трэба адзначыць, што Бюро МенАПП і ГК ЛКСМБ не забясьпечылі плянавага масавага разгортваньня агляду маладзёжнай літаратуры.

Для большасьці літгурткоў характарны самацёк у іх творчай рабоце. Распрацоўка тэм на занятках літгурткоў часта неактуальная і непасьлядоўная. Шмат якія гурткі да гэтага часу ня маюць яшчэ пляну сваёй работы. Гэта ў значнай меры тлумачыцца адсутнасьцю програм, а таксама нізкім ідэёва-політычным узроўнем некаторых кіраўнікоў. Да апошняга часу не наладжаны нарады кіраўнікоў, якія-б маглі забясьпечыць мэтодычнае кіраўніцтва і сталы абмен вопытам.

Асобныя гурткі на заводах ня прымаюць удзелу ў грамадзкім жыцьці, не падначальваюць сваю работу барацьбе за выкананьне чарговых задач гаспадарча-культурнага будаўніцтва. Гэтыя гурткі не адчуваюцца ў рабоце прадпрыемства, ігноруюць масавую работу (гутаркі ў цахох аб літаратуры, громкія чыткі, літаратурныя вечары і г. д.). Такія гурткі, ператвараючыся ў месцы ізоляванай, вузка-акадэмічнай вучобы, ні ў якім разе ня змогуць дасягнуць той мэты, якую ставіць сабе літработа на вытворчасьці (прыкладам гэтага зьяўляецца гурток пры Будвучы).

Вышэйшымі формамі вучобы рабочых-ударнікаў павінны зьявіцца творчыя нарады і літаратурны сэмінар, што існуе пры Доме Пісьменьніка.

Творчыя нарады, якія зьбіраюцца рэгулярна кожную дэкаду (1, 11, 12,), на якіх зачытваецца і абгаварваецца літаратурная продукцыя рабочых-ударнікаў, цалкам апраўдалі сабе, як адна з форм колектыўнай вучобы. Але і гэтая форма, пакуль што, мае шэраг недахопаў. Адсутнасьць сталага, кваліфікаванага кіраўніцтва, адсутнасьць папярэдняй консультацыі на тыя творы, якія абгаварваюцца, што прыводзіць да слабай крытыкі іх на нарадзе, паколькі таварышы знаёмяцца з гэтымі творамі ў першы раз, у час чытаньня аўтарам, і таму ня могуць поўнасьцю заўважыць усіх адмоўных і дадатных бакоў твору. Гэты недахоп можна зьнішчыць прыцягненьнем на творчыя нарады пісьменьнікаў і крытыкаў, якія-б, раней азнаёміўшыся з тым ці іншым творам рабочага-ўдарніка, прыйшлі-б на нараду з абгрунтаванымі думкамі.

Такім чынам сёнешні стан закліку ўдарнікаў у літаратуру па г. Менску далёка не адпавядае тым запатрабаваньням, якія вынікаюць з задач барацьбы за гегемонію пролетарскай літаратуры. Такім чынам пастановы першай конфэрэнцыі МенАПП і дагавор, заключаны паміж менскай комсамоліяй і МенАПП, не атрымалі яшчэ патрэбнай рэалізацыі.

Далейшая работа па закліку ўдарнікаў у літаратуру будзе забясьпечана толькі шляхам неадкладнай актывізацыі шэрагаў пролетлітруху, толькі шляхам стварэньня крутога пералому з боку комсамольскіх і профсаюзных організацый да задач закліку рабочых-ўдарнікаў у літаратуру.

Бюро МенАПП прыняла гэтымі днямі цэлы шэраг практычных прапаноў, ажыцьцяўленьне якіх забясьпечыць карэнны пералом у разгортваньні закліку рабочых-ударнікаў у літаратуру. У прыватнасьці вялізную ўвагу патрэбна зьвярнуць на ажыцьцяўленьне гэткіх мерапрыемстваў.

Неадкладна скласьці програмы для літгурткоў. Сыстэматычна склікаць нарады кіраўнікоў для абгаварэньня мэтадаў работы і абмену вопытам. Зрабіць пераклічку беларускіх і яўрэйскіх літгурткоў.

Правесьці нараду культсэктараў заўкомаў, культпропаў комсамольскіх колектываў і старшынь літгурткоў па пытаньнях закліку рабочых-ударнікаў у літаратуру. Вынесьці пытаньне пра агляд маладзёжнай літаратуры і работы літгурткоў на бюро ГК ЛКСМБ і Гарпрофсавет. Ліквідаваць абязьлічку кіраўніцтва гурткамі (каб за літбрыгады, якія МенАПП прымацоўвае да прадпрыемстваў, адказваў адзін з членаў брыгады).

Прымацаваць творча-актыўных рабочых-ударнікаў да пісьменьнікаў для сталай вучобы.

Трэба разгарнуць паміж літгурткамі соцспаборніцтва, якое ўзьніме работу літгурткоў на вышэйшую ступень.

Творчая работа літгурткоўцаў немагчыма бяз творчага спаборніцтва. Выданьне другога альманаху творчасьці ўдарнікаў да 1 мая і зборніку, прысьвечанага 15-годзьдзю Кастрычніка, набывае вялікае політычнае значэньне. Гэтай справе павінна быць аддадзена максымум увагі.

Брыгада МенАПП;
Швэйдэль, Вярнікоўскі, Нортман, Селіванава, Куніцкі.

Першыя крокі

(„Ударныя крокі"— зборнік рабочых ударнікаў літгуртка імя Максіма Горкага пры друкарні імя Сталіна, Менск, Белдзяржвыдавецтва 1932 г., стар. 108)

Гэта першы зборнік ударнікаў на яўрэйскай мове. Гэты факт сам па сабе сьведчыць пра тое, наколькі яшчэ слабая работа БелАПП па ўцягненьні рабочых ударнікаў у літаратуру (на расійскай мове кніжкі рабочых ударнікаў дасягаюць ужо некалькіх тысяч).

Зборнік папярэджан падрабязнымі ўводзінамі аднаго з кіраўнікоў гуртка т. Сярэбранага. Аўтар падрабязна спыняецца на «гісторыі» гуртка, расказвае пра вопыт гурткавой работы, дае характарыстыку гэтай работы, апісвае колькасны і якасны рост, цяжкасьці гэтага росту і г. д. Дужа важна, каб нашы маладыя наноў організаваныя гурткі пераймалі вопыт аднаго з найстарэйшых нашых літаратурных гурткоў БССР (гурток організаваны ў лістападзе месяцы мінулага году).

У гэтай кароткай рэцэнзіі мы, вядома, ня маем магчымасьці падрабязна азнаёміць чытача з вопытам гэтага гуртка. Мы тут толькі адзначым, што гурток вырас (з чатырох чалавек да 40); што гэты рост адбываўся за кошт моладзі; гурток перадаў 10 гурткоўцаў у шэрагі БелАПП'у, вылучыў двух тазарышоў на падрыхтоўчыя курсы інстытуту асьпірантуры БАН; гурток браў непасрэдны ўдзел у змаганьні за выкананьне прамфінпляну прадпрыемства, гурткоўцы рэгулярна ўдзельнічалі ў насьценгазэце і шматтыражцы друкарні імя Сталіна, выдрукавалі некалькі літаратурных старонак у «Друкарскай праўдзе» і «Ангэйбре» і г. д.

Важней за ўсё спыніцца на тым шляху, якім гэтыя дасягненьні былі завязаны—яны былі не адразу, ня лёгка і не самацёкам, а толькі дзякуючы правільнаму кіраўніцтву партячэйкі, энэргіяй і ініцыятывай кіраўнікоў гуртка і намаганьнямі адзінкавых у той час актывістаў. Гурток хварэў, як большасьць нашых гурткоў, на «дзіцячыя хваробы», ён прарабіў даўгі організацыйны пэрыод. Цяжкасьці былі пераможаны. Былі дасягнуты першыя, яшчэ скромныя, практычныя вынікі работы, а гэтыя вынікі, у сваю чаргу, ужо ня мала паспрыялі далейшаму разгортваньню работы гуртка.

Таварыш Сярэбраны характарызуе творчасьць паасобных удзельнікаў зборніка. Характарыстыкі досыць беглыя і не асабліва выразныя. З некаторымі яго заўвагамі ці конкрэтнымі ацэнкамі можна не згадзіцца, але ў даным выпадку нас цікавіць іншае, а менавіта—мэтод крытыкі творчасьці ўдарнікаў. Тав. Сярэбраны сугуба па-таварыскаму падыходзіць да яго гурткоўцаў, у ягонай крытыцы не адчуваецца ні чванства чалавека вышэйстаячага, ні ноткі падхалімства, гнілой інтэлігентшчыны на адрас ударнікаў. Менавіта з гэтай прычыны, ня гледзячы на рэзкую крытыку творчых памылак таго ці іншага таварыша можна быць упэўненым, што крытыка гэта не «обескуражит» іх, не «адсячэ», а дасьць ім толькі штуршок да выпраўленьня гэтых памылак у далейшай рабоце. Куды горш, калі перагібаюць палку ў іншы бок, калі пачынаюць расхвальваць пачынаючага пісьменьніка (у тым ліку і рабочага-ўдарніка), змазваюць ці замоўчваюць іхныя—часам зусім не пазьбежныя на першы час—памылкі. Такі падыход пагібельна адбіваецца на пісьменьніку, што яшчэ недастаткова моцны, не дастаткова аформлены. Ва ўсякім разе такі падыход зусім ня спрые ідэйна-творчаму росту ўдарніка.

Але т. Сярэбраны ў аднолькавай ступені паказвае і на станоўчыя бакі тых ці іншых твораў таго ці іншага аўтара. Тут зноў такі не заўсёды можна згадзіцца з некаторымі асобнымі яго выказваньнямі (так, напрыклад, няправільна характарызуецца апавяданьне «Газы» т. Кацовіча, як «лепшыя яго апавяданьні»; т. Сярэбраны таксама дужа шмат чаго прыпісвае досыць слабенькаму малюнку т. Ідэльчыка «Грамадзкае харчаваньне»). Але зноў такі важна тое, што ён старанна падкрэсьлівае асабліва ўдалыя месцы, радкі, выразы таго ці іншага твору,—а гэта ня ў меншай ступені дапамагае рабочаму-ўдарніку орыентавацца ў складаных пытаньнях пролетарскага творчага мэтоду.

Адзначым, што т. Сярэбранаму ня трэба было оперываць некаторымі матэрыяламі, якія па тых ці іншых прычынах не змаглі ўвайсьці ў зборнік. Трэба было таксама пазьбегці і залішняй дэталізацыі «гісторыі творчасьці» (накшталт таго, што рэдактару шматтыражкі «Друкарскай праўды» абрыдзела было друкаваць куплеты т. Лапідуса ўсё на адну і тую-ж тэму —пра сталоўку...). Для шырокага чытача гэта ня мае ніякай цікавасьці.

Мастацкі матэрыял зборніка падзелены на аддзелы: «Гісторыя прадпрыемства і герой пяцігодкі», «Сатыра і гумар», «Аддзел моладзі». Падзяленьне непасьлядоўнае. Зьмест сцэнкі «Рэконструюйце песьню» Ідэльчыка больш мае адносін да «героя пяцігодкі», чым напрыклад, абстрактны і пры гэтым дужа слабы верш Лапідуса «Брыгадзіры наперад», а яна (сцэнка) зьмешчана ў «Аддзеле моладзі». З другога боку назва гісторыі фабрыкі гучыць дужа громка і ня зусім адпавядае зьместу таго матэрыялу, што зьмешчан у гэтым аддзеле, бо гісторыі там амаль што ніякай няма.

Найбольш слабым зьяўляецца «Аддзел моладзі». На ўсім гэтым аддзеле ляжыць адбітак сухой абстрактнасьці. Некаторае выключэньне становіць сабой апавяданьне «Грамадзкае харчаваньне» Ідэльчыка, якое напісана крышку жывей за іншыя. Але і гэтая рэч досыць схэматычная і абстрактная. Гэта толькі першапачатковы накід—схэма, з якой можа атрымацца апавяданьне. Гэта сьведчыць пра тое, што маладым нашым ударнікам трэба яшчэ шмат вучыцца.

З другога аддзелу, «Сатыра і гумар» трэба адзначыць фэльетон Карпіновіча «Пра аднаго сабатажніка». Аўтар валодае здольнасьцю даць зборны тып у кондэнсаванай форме і ўсё-ж атрымліваецца гэта ў яго не абстрактна, а па-жывому. Тут яшчэ адыгрывае вялікую ролю ўмелы падбор слоў цаў і выразаў з варожа-клясавага лексікону для характарыстыкі свайго героя сабатажніка, былога спэкулянта.

«Газы» Кацовіча слабей за яго-ж «Наборнікаў» і «У літографіі» (зьмешчаных у першым аддзеле гэтага зборніка), аўтар мала працаваў над гэтым апавяданьнем. У вобразе Хіены аўтар новага нічога ня даў, гэта ўжо досыць патрапаны вобраз дарэволюцыйнай беднай яўрэйкі. Добра дадзена сцэнка гэтага апавяданьня—Бэрл на рабоце ля варштату.

Аднак вобраз актывіста Асоавіяхэму Кацовічу ня ўдаўся. Ён атрымаўся бледным, мова яго—мова ўсіх іншых герояў, што зьяўляецца газэтнай мовай.

Цэнтр цяжару зборніка ляжыць на першым аддзеле. Тут выдрукаваны два досыць удалыя апавяданьні таго-ж Кацовіча з жыцьця друкарні, дзе аўтар спрабуе даць ужо цэлую галерэю тыпаў і вобразаў рабочых друкароў як адсталых, так і перадавых у тым ліку і вобразы старых кадравікоў (Ліпэ і Хэне). Нядрэнна напісана і апавяданьне «Башэ» т. Зайчыка. Невялікі гэты фрагмэнт сьведчыць аб тым, што аўтару ёсьць пра што расказваць і што яму варта працаваць і ў далейшым над аповесьцю з пэрыоду польскай окупацыі.

У выніку ў першым зборніку мы маем рад мастацкіх твораў. Ударнікі прыносяць у літаратуру новую пролетарскую тэматыку новыя вобразы рабочых, у тым ліку і герояў пяцігодкі, новыя жанры (політычны фэльетон, вытворчы фэльетон), твораў зборніка б'е ў адну кропку—яны накіраваны супроць разгільдзяйства, зрываў работы, ненормальнасьцяй у рабочым забесьпячэньні, што мае яшчэ месца ў нас на вытворчасьці; супроць сьвядомага сабатажу і шкодніцтва клясавага ворага, супроць усяго таго, што перашкаджае нам у геройчным змаганьні за выкананьне пяцігодкі ў чатыры гады, супроцьстаўляючы ўсяму гэтаму перадавых рабочых-ударнікаў прадпрыемства, што ў шмат чым дапаможа чытачу яшчэ больш мобілізавацца ў змаганьні за выкананьне прамфінпляну. Вось чаму мы вітаем гурток імя Горкага і БелАПП з першым зборнікам яўрэйскіх рабочых-ударнікаў.

Д. Х. Курлянд.

Чатыры гурткі ў змаганьні за агляд

Творчы агляд маладзёжнай літаратуры, у якім камсамол адыгрывае галоўную ролю нажаль не ва ўсіх ячэйках Менску знайшоў свой адгалак.

Ячэйкі Эльводу і ф-кі імя 8 сакавіка гэтымі пытаньнямі на сёньня зусім не займаюцца. Калі я спытаў сакратара ячэйкі Эльводу т. Яхніна, ці працуе літгурток, го ён адказаў: «Не працуе; дый наогул у гэты гурток запісаліся толькі вучні»...

На Эльводзе 2 разы адбыліся заняткі літгуртка, а потым па віне кіраўніка т. Салатуба гурток спыніў сваю работу, сваю вучобу.

Тав. Малева—сакратар калектыву ЛКСМБ ф-кі імя 8 сакавіка апавядае: «Я была ў гаркоме КСМ, сустрэлася з Ліхадзіеўскім, які паабяцаў прыслаць кіраўніка, але і дагэтуль; ня гледзячы на тое, што прайшло ўжо больш месяца, краўніка няма».

Пытаньнем творчага агляду маладзёжнай літаратуры ні на Эльводзе, ні на ф-цы імя 8 сакавіка комсамольскія організацыі не займаюцца.

Сакратары ячэек тлумачаць гэта пытаньне так: «Няма ніякіх паказаньняў з боку гаркому, ды гэтым пытаньнем павінен займацца МенАПП».

Тыя матэрыялы, што друкаваліся ў «Чырвонай Зьмене», у якіх падрабязна паказаны мэты і задачы творчага агляду, зусім не прапрацаваны гэтымі комсамольскімі організацыямі.

Пытаньне агляду маладзёжнай літаратуры, комсамольскай тэматыкі, дасягненьняў і недахопаў у гэтай літаратуры, дадатных і адмоўных бакоў у гэрояў маладзёжнай літаратуры, адлюстроўваньне змаганьня на фронце соцыялістычнага будаўніцтва, паказу моладзі ў быце,—гэта выйшла зусім з-пад увагі комсамольцаў Эльводу і швэйнай фабрыкі.

Тут значная доля віны таксама кладзецца на кіраўнікоў літгурткоў, якія не наведваюць заняткаў; на МенАПП; які не правярае работу кожнага кіраўніка.

Галоўнай памылкай ў справе кіраваньня работай і вучобай літгурткоў было тое, што МенАПП прымацоўваў не аднаго чалавека, а цэлую брыгаду, з якой кожны менаппавец спасылаўся адзін на аднаго, гэта абязьлічка прывяла да развалу літгурткоў. Надалей гэта трэба ўлічыць і прымацоўваць аднаго таварыша, які-б зьяўляўся адказным за ўсю работу літгуртка.

Літгурток заводу «Комунар» працуе рэгулярна тры разы на месяц па 4, 14 і 24 лічбах. Кіруе гуртком тав. Агняцьвет. Разьбіралася пытаньне напісаньня гісторыі заводу. Частка гэтых матэрыялаў ужо сабрана, напісаны адзін артыкул, які здадзен для надрукаваньня ў часопіс «Савецкая краіна».

Для лепшага вывучэньня гісторыі заводу, для дапамогі ў зборы матэрыялу па напісаньні гісторыі заводу, літгурток цесна зьвязаны з ячэйкай краязнаўства, якая організавана па ініцыятыве комсамольскай організацыі і літаратурнага гуртка. З масавым сэктарам БАН літгурток заключыў умову на надрукаваньне гісторыі заводу.

Літгурток разабраў аповесьць П. Галавача «Спалох на загонах».

Бюро колектыву комсамолу разглядала пытаньне работы літгуртка. У выніку для заняткаў вызначаны спэцыяльныя дні, адведзена памяшканьне.

Усяго ў літгуртку 14 чалавек. З гэтага ліку актыву 8-9 чалавек. Выдаецца літстаронка (нерэгулярна) і даюцца літаратурныя куткі ў заводзкай шматтыражцы.

Пытаньне творчага агляду маладзёжнай літаратуры таксама, як і на Эльводзе і швэйнай фабрыцы, не знайшло свайго адбітку. Культсэктар заўкому (комсамолец) тлумачыць гэта так: «У нас усе гурткоўцы вельмі занятыя профработай і неяк мімаволі гэта пытаньне высьлізнула з-пад увагі. Бюро колектыву гэтым пытаньнем зноў такі не займалася».

На «Комунары» працуе гурток. Аб ім ведаюць толькі самі гурткоўцы ды невялічкая частка рабочых.

Чаму?

Таму, што гурток яшчэ варыцца ва ўласным саку недастаткова популярызаваў сваю справу, справу ўсёй пролетарскай літаратуры так, як належыць. У гэтым уся віна.

Дрэнна тое, што літгурткоўцы заводу «Комунар» зусім ня прымаюць удзелу ў рабоце творчай нарады і сэмінару, якія існуюць пры МенАПП для ўдарнікаў.

Літгурток заводу імя Варашылава налічвае каля 22 асоб. (Сталага вучоту няма).

Актыў складаецца з 9—10 асоб.

У гуртку 5 членаў МенАПП—рабочых-ударнікаў.

Калі да 1-й менапаўскай конфэрэнцыі справа ішла ўверх і некаторы час пасьля конфэрэнцыі, дык зараз маем адваротнае.

Пытаньне творчага агляду маладзёжнай літаратуры абгаварвалася на бюро гуртка. Намечана правесьці гутаркі па цэхах. Зрабіць папаўненьне бібліятэк-перасовак кніжкай Я. Лімаоўскага «Над абрывам» (якая вызначана Гаркомам КСМ для абгаварэньня), узьнята пытаньне праз шматтыражку. На 13 сакавіка намечана правядзеньне літаратурнага вечара, дзе гэта кніжка будзе абгаворана. У агляд уключаны творы літгурткоўцаў. Я. Эстаркіна—«Мішка Базарынаў» і С. Малашанкі—«Выхаванец Камсамолу».

Па ініцыятыве рэдактара комсамольскай старонкі заводзкай шматтыражкі тав. Розэнкранца абгаварэньне ўсіх твораў (якія вызначаны на агляд варашылаўцам) будзе таксама зроблена і па брыгадах з тым, каб было больш масавасьці вакол пытаньня творчага агляду маладзёжнай літаратуры. Цяпер зьбіраецца матэрыял для выданьня зборніку творчасьці літгуртка з такім разьлікам, каб да 1 мая гэты зборнік выдаць у адзнаку гадавога юбілею працы гуртка.

Літгурток паслаў ліст да рэволюцыйных пісьменьнікаў Нямеччыны, з якімі хоча трымаць сувязь.

Зроблена выстаўка работы літгуртка (фото-здымкі, творы літстаронкі і г. д.).

С. Нортман.

ЛІТАРАТУРНАЕ СЕНЬНЯ

У МенАПП

⊙ Вечар сустрэчы поэтаў з композытарамі адбыўся 6 сакавіка. На вечары т. П. Броўкам быў зроблены даклад аб становішчы сучаснай беларускай песьні.

⊙ Вялікі вечар пролетарскай літаратуры адбыўся 8 сакавіка ў памяшканьні БДТ. З уступнай прамовай на вечары выступіў т. Л. Бэндэ. На вечары чыталі новыя творы: А. Александровіч, П. Броўка, В. Каваль, М. Хведаровіч, І. Харык, М. Лынькоў.

⊙ На апошнім пасяджэньні бюро МенАПП'у ў члены Менскай Асоцыяцыі Пролетарскіх Пісьменьнікаў прыняты чатыры рабочых-ударнікаў, закліканых ў літаратуру: Эстаркін, Камянецкі (завод імя Варашылава) Гурвіч, Атлас (друк. імя Сталіна).

⊙ МенАПП прыступіў да выкананьня другога зборніку творчасьці рабочых-ударнікаў. Складаньне зборніка праходзіць пад знакам актыўнага ўдзелу ў соцбудаўніцтве і падрыхтоўкі да XV гадавіны Кастрычніцкай рэволюцыі. Лепшыя творы зборніка будуць прэміравацца.

⊙ За зрыў работы ў літаратурных гуртках на прадпрыемствах—Сядуру, Алеоіну, Лявоннаму і Ананьневу—сакратарыят МенАПП вынес вымову.

⊙ Кіраўніком расійскай сэкцыі МенАПП зацьверджан т. Шапавалаў. Тав. Шапавалаў кооптаваны ў члены бюро МенАПП.

⊙ Сакратарыят БелАПП пастанавіў да XV гадавіны Кастрычніцкай рэволюцыі выдаць шэраг буйных мастацкіх твораў, якія-б адлюстроўвалі ўсе этапы пролетарскай рэволюцыі, змаганьне і культурны рост рабочае клясы, рост сельскай гаспадаркі пасьля рэволюцыі. На лепшы твор вызначана прэмія імя Кастрычніцкай рэволюцыі.

⊙ Да 1 чэрвеня 1932 г. выдаецца першы зборнік творчасьці рабочых-ударнікаў, закліканых у літаратуру ўсіх прадпрыемстваў БССР. Зборнік павінен будзе ахапіць у асноўным усю творчасьць літаратурна-выяўленых ударнікаў.

У БелЛАЧАФ

⊙ У склад часовага сакратарыяту БелЛАЧАФ увахodзяць: Калента, Крапіва, Шапавалаў, Самахвалаў, Шапіра, Лынькоў, Бэндэ, Каваль, Орса.

⊙ Падрыхтаваны другі альманах БелЛАЧАФ.

⊙ У першай палове красавіка м-ца склікаецца конфэрэнцыя БелЛАЧАФ.

⊙ Пісьменьнікі Кобец, Сташэўскі і Кудзін мобілізаваліся для вывучэньня жыцьця Чырвонай арміі, з мэтай напісаньня п'ес для беларускага тэатру Чырв. арміі.

У аб'яднаньні пролет.-калгасных пісьменьнікаў

⊙ Часопіс «Беларусь колгасная»—орган Аб'яднаньня пролетарска-колгасных пісьменьнікаў з 3 нумару выходзіць памерам 7-8 друк. аркушоў.

⊙ У другой палове сакавіка м-ца 1932 г. у г. Харкаве склікаецца ўсесаюзная вытворчая нарада пролетарска-колгасных пісьменьнікаў. Ад беларускага аб'яднаньня ПКП на нараду вылучаны тт. Галавач, Барашка, Баранавых, Міхайлаў.

⊙ У канцы сакавіка м-ца накіроўваецца брыгада пролет.-колг. пісьменьнікаў у колгасы і саўгасы на веснавую пасеўную кампанію.

У БДТ-2

Зараз Тэатр працуе над п'есай «Вясна» М. Ільінскага. Ставіць п'есу рэжысэр М. К. Ляшчэеў, запрошаны з УССР. Мастак В. Памфілаў, музыку піша дырыжэр БДТ2 Л. Маркевіч.

Паралельна тэатр пачынае работу над п'есай В. Сташэўскага «Амэрыка» (назва ўмоўная), пастаноўка даручаецца мастацкаму кіраўніку М. Міцкевічу.

Выпуск абодвых гэтых п'ес павінен адбыцца на працягу красавіка і мая г. г.

Бальшавіцкае прывітаньне I-й конфэрэнцыі Віцебскай АПП

Вызначыць шляхі далейшай работы

19 сакавіка праводзіцца першая конфэрэнцыя Віцебскай асоцыяцыі пралетарскіх пісьменьнікаў, да якой прыстасоўваецца адчыненьне выстаўкі аб рабоце і творчасьці АПП. Гэтая конфэрэнцыя ва ўмовах Віцебску набывае асаблівае значэньне, як паказальнік значнага зруху ў разгортваньні і замацаваньні позыцый пролетарскага літаратурнага руху на Віцебшчыне, у адным з буйнейшых пролетарскіх цэнтраў Беларусі.

З. ЖЫТКЕВІЧ

Рыхтуючыся да конфэрэнцыі, Віцебская АПП праводзіць значную работу па разгортваньні закліку рабочых-ударнікаў у літаратуру.

Організаваныя на буйнейшых прадпрыемствах гораду («Чырвоны мэталіст», «Дзьвіна», чыгунка, «Сьцяг індустрыялізацыі», акулярная, панчошная) літгурткі ня былі забясьпечаны дастатковым кіраўніцтвам не давалі конкрэтных вынікаў сваёй работы, слаба былі зьвязаны з шматтыражкамі. Фабрычна-заводзкія організацыі яшчэ ня лічылі літаратурную справу сваёй справай і на работу літгурткоў не зварочвалі патрэбнай увагі.

Згодна пастановы гаркому партыі АПП, разам з рэдакцыяй газэты «Віцебскі пролетары», пачала агляд творчасьці рабочых-ударнікаў тых прадпрыемстваў, дзе організаваны літгурткі. Вылучаныя брыгады высьвятляюць на гэтых прадпрыемствах, як рэалізавана профсаюзнымі організацыямі пастанова УсеЦСПС аб закліку рабочых-ударнікаў у літаратуру, што зроблена комсамольскімі організацыямі па ажыцьцяўленьні соцдагавору з АПП, у чым конкрэтна выявілася кіраўніцтва парторганізацый заклікам рабочых-ударнікаў у літаратуру. Мэта агляду таксама высьвятліць становішча работы літгурткоў, удзел іх у грамадзкім жыцьці прадпрыемстваў, сувязь з шматтыражкамі, конкрэтныя вынікі паказу гэрояў у творчасьці рабочых-ударнікаў.

Разам з гаркомам комсамолу праведзен літаратурны дзень у комсамольскіх колектывах і ячэйках, які ўзьняў інтарэс комсамольцаў і рабочай моладзі да пытаньняў пролетарскага літаратурнага руху, даў організацыю новых літгурткоў. У бліжэйшыя дні праводзіцца зьлёт рабочай моладзі аб закліку рабочых-ударнікаў у літаратуру.

Як літаратурны дзень, так і агляд паказалі, што паасобныя нізавыя партыйныя, комсамольскія і профсаюзныя організацыі недаацэньваюць літаратурную справу і зусім не займаюцца ёю, пакідаючы літгурткі на волю лёсу.

У парадку падрыхтоўкі да конфэрэнцыі праведзен рад літаратурных вечароў, радыё-выступленьняў. Дадзены паказаньні літгурткам аб правядзеньні падрыхтоўчай работы. Асноўныя члены АПП прыходзяць да конфэрэнцыі з новымі творамі, якія сьведчаць аб іх творчым росьце.

Са значнымі дасягненьнямі прыходзяць да конфэрэнцыі яўрэйскія і польскія гурткі АПП, якія за апошні час разгортваюць работу з закліканымі рабочымі-ўдарнікамі.

Падыходзячы да сваёй першай конфэрэнцыі, АПП аб'ядноўвае 14 членаў БелАПП'у, 6 літаратурных гурткоў на буйнейшых прадпрыемствах гораду, у якіх працуюць каля 90 рабочых-ўдарнікаў, 2 яўрэйскіх гурткі, 2 польскіх і шэраг гурткоў пры навучальных установах. Творчы актыў АПП налічвае 31 чал.

Змагаючыся за шырэйшае разгортваньне закліку рабочых-ударнікаў у літаратуру, АПП ужо мае некаторыя дасягненьні ў гэтай галіне. У выдадзеных зборніках «Рытмы будаваньня» «Штурм» удзельнічаюць амаль пераважна рабочыя - ударнікі. Іх творчасьць, апрача гэтага, рэалізуецца ў літстаронцы «Віцебскага пролетару» і шматтыражках. Шэраг літаратурных вечароў і радыё-выступленьняў, вечары конкрэтнай крытыкі па творах, работа брыгад па паказу гэрояў, сацдагавор з комсамольскай організацыяй,—усё гэта трэба занесьці ў актыў Віцебскай АПП

Але ёсьць і недахопы.

Тэарытычны ўзровень пісьменьнікаў яшчэ нізкі. Трэба ўзмацніць партыйна-выхаваўчую работу ў АПП. Змагаючыся за партыйнасьць літаратуры, трэба яшчэ больш узьняць барацьбу за ўладаньне дыялектычна-матэрыялістычным мэтадам. Трэба моцную зброю, якой зьяўляецца мастацкае слова, цалкам накіраваць на службу соцыялістычнаму будаўніцтву па ўсіх яго вучастках, рашуча змагаючыся з праявамі клясава-варожай ідэалёгіяй у літаратуры, супроць вялікадзяржаўнага шовінізму, контррэволюцыйнага нацдэмакратызму шавінізмаў іншых колераў.

Першая конфэрэнцыя Віцебскай АПП павінна будзе ўсебакова абгаварыць работу АПП і кожнага пісьменьніка паасобку, вызначыць далейшыя шляхі барацьбы за мастацтва бальшавізму і пад кіраўніцтвам гарадзкога камітэту партыі яшчэ больш актывізаваць гэтую барацьбу.

З. Жыткевіч.

В. Селіванава

За масавае разгортваньне літработы на прадпрыемствах

У аснову ўсяе сыстэмы літаратурнай работы на вытворчасьці павінен быць пакладзены добра організаваны і працаздольны літгурток. Толькі пры сыстэматычнай і высокаякаснай рабоце літгуртка льга добра наладзіць усю сыстэму літработы на вытворчасьці, г. зн. паставіць на належную вышыню работу заводзкае бібіліятэкі, масавае рэцэнзаваньне кнігі, клюбную работу, шматтыражкі і насьценныя газэты і г. д. Досыць адказнаю справаю зьяўляецца сама організацыя літгуртка на вытворчасьці, не гаворачы ўжо пра організацыю і пастаноўку работы ў ім. Практыка паказала, што людзі вылучаныя АПП для літработы на вытворчасьці бяручыся за організацыю літгуртка часам сустракаюцца з некаторымі цяжкасьцямі. Часам шырокая заводзкая грамадзкасьць, а бывае што і кіраўнічыя організацыі, недастаткова ясна ўяўляюць сабе справу закліку ўдарнікаў у літаратуру, не дастаткова ясна ўяўляюць сабе мэтавую ўстаноўку і задачы літгуртка на вытворчасьці. Такая непадрыхтаванасьць глебы, такая недамоўленасьць часта прыводзіць організатара да надзвычайна дрэннага спосабу організацыі літгуртка. Ён пачынае стыхійна лавіць, пропагандаваць першы об'ект, што пападзецца на вочы, і такім чынам глыбока-політычны, масавы процэс закліку ўдарнікаў у літаратуру падпарадкуе ня выразна організаванаму, а выпадкова стыхійнаму пачатку.

Заклік ня можа праводзіцца саматужна толькі аднэю Асоцыяцыяй Пролетарскіх пісьменьнікаў, а ў шчыльнай сувязі і пад кіраўніцтвам партыйных організацый, пры ўдзеле і дапамозе комсамольска-профэсыйных організацый, пры ўдзеле ўсяе пролетарскае грамадзкасьці.

Гурткі, організаваныя саматужніцкім шляхам, ні ў якім разе ня змогуць справіцца з тымі задачамі, якія ставіць перад сабою заклік. Гэта зусім відавочна, калі прасачыць за правядзеньнем закліку ў розных частках БССР. Цікава ў гэтым сэнсе практыка Гомелю.

На заводах пачалі організоўвацца літгурткі, але організоўваліся яны толькі членамі ГомАПП, бяз цеснай сувязі і дапамогі з боку партыйна-профэсыйных і комсамольскіх організацый, без належнай падрыхтоўкі на самой вытворчасьці. Гэта прывяло да таго, што вельмі хутка бадай усе гурткі па гомельскіх прадпрыемствах распаліся. ГомАПП прышлося, улічваючы свае недахопы, у другі раз пачаць работу па організацыі гурткоў, але ўжо на іншай, масавай аснове.

Што-ж патрэбна для правільнай організацыі літгуртка?

Перш за ўсё патрэбна папярэдняя падрыхтоўчая работа на прадпрыемстве. Трэба справу закліку давесьці да ўсяе пролетарскае грамадзкасьці. Правесьці шэраг гутарак па цэхах. Паставіць даклад пра становішча і задачы пролетарскае літаратуры на комсамольскім колектыве на рабкораўскай нарадзе. Наладзіць вечар з літаратурнымі выступленьнямі, дзе завастрыць пытаньне пра мэту і задачы літгуртка на вытворчасьці. І толькі тады, калі будзе праведзена гэтая папярэдняя масавая работа, лёгка будзе організаваць і літгурток. На заводзе заўсёды ёсьць група актыўных рабкораў, якія цікавяцца жыцьцём літаратуры і, увайшоўшы ў літгурток, складуць той касьцяк гуртка, з якім ужо можна наладзіць работу, паступова ўцягваючы здольных і жадаючых працаваць у галіне літаратуры рабочых.

Бяручыся за работу ў гуртку—кіраўніку трэба дакладна і ясна ўяўляць сабе тыя задачы, якія ставіць перад сабой літгурток на вытворчасьці, мэтавую устаноўку яго. Агульная мэтавая ўстаноўка літгуртка на вытворчасьці—выхаваньне сапраўднага пролетарскага пісьменьніка, крытыка, публіцыста. Мэта гуртка даць прынцыпова правільную аснову, даць максімум літаратурна-творчых навыкаў новым кадрам, што ідуць у літаратуру, вядучы па шляху аўладаньня дыялектыка-матэрыялістычным творчым мэтодам, праводзячы літаратурна-творчую вучобу ў поўным адзінстве з соцыялістычнае практыкай пролетарыяту.

Новы пісьменьнік, пісьменьнік пролетарскі, зьяўляючыся жывой актыўнай адзінкаю вялікага зьнітаванага аднэй мэтаю колектыву, непасрэдна ўдзельнічаючы ў процэсе соцыялістычнай практыкі свае клясы, сьвядома карыстаючыся творчым дыялектыка-матэрыялістычным мэтодам, не наіўна рэалістычна, не «об'ектыўна» назірае і адлюстроўвае рэчаіснасьць, а па-партыйнаму ацэньвае, актыўна зьмяняе яе, сьвядома падкрэсьліваючы свае клясавыя адносіны. Выхаваць такога пісьменьніка—задача літгуртка. Таму літгурток на вытворчасьці—гэта ня проста аб'яднаньне людзей, якія выключна займаюцца пытаньнямі літаратуры, гэта ня месца вузкаакадэмічнае вучобы, а адна непадзельная частка ўсяго заводзкага організму, дзе літаратурна-творчая вучоба непасрэдна зьвязваецца з практыкай барацьбы за прамфінплян, і на гэтай аснове строгага адзінства тэорыі з практыкаю павінен разгортвацца процэс выхаваньня новых літаратурных кадраў.

Програма—аснова работы

Надзвычайна важнае значэньне ў справе правільнай пастаноўкі работы літгуртка мае сталая, марксыцкі вытрыманая програма.

Програма павінна быць пабудавана менавіта на прынцыпе спалучэньні літаратурна-творчае вучобы з грамадзка-політычнаю, творчаю практыкаю прадпрыемства.

Калі-ж прагледзіць нашы старыя програмы, дык робіцца ясным, што іх нельга пакласьць у аснову літработы на вытворчасьці.

Перш за ўсё старая програма не прасякнута прынцыпам адзінства тэорыі з практыкай, не гаворачы ўжо пра недахопы, а часамі і памылкі тэорытычнай часткі програмы. Вялікім недахопам нашае старое програмы зьяўляецца надзвычайна абстрактна-тэорэтызаваны характар яе. Загрузка цяжкім тэорытычным матэрыялам, які ў сваю чаргу патрабуе глыбока крытычнага падыходу, а, значыцць, і адпаведнае папярэдняе падрыхтоўкі літгурткоўцаў. Напрыклад, першая тэма —«Літаратура і клясавая барацьба». Тэма павінна ясна і вычарпальна даць адказ аб спэцыфіцы мастацкае літаратуры, літаратуры, як актыўнага сродку клясавага змаганьня, аб ролі і задачах пролетлітаратуры ў пэрыод пабудовы соцыялізму.

Замест гэтага мы сустракаем у програме досыць расплыўчаты тэзіс «Літаратура і політыка». Сустракаем у сьпісе літаратуры для прапрацоўкі Пляханава «Искусство и общественная жизнь» плюс Шчукіна «Дзе критики»—і ўсё гэта даецца ня ў пляне крытыкі, выкрываньня мэханістычнай концэпцыі Пляханава, якая, да-рэчы сказаць, у «Искусстве и общественной жизни» зусім акрэсьлена (пачынаючы ад наскрозь мэханістычнай пяцічленкі і канчаючы меншавіцкім разрывам літаратуры і політыкі). Раіць кіраўніком «Две критики»—гэты ўзор пляханаўскай «ортадоксіі», кніжку, што трактуе Пераверзева не з ленінскіх, а з пляханаўска-мэханістычных позыцый, раіць такую кніжку значыць ня толькі не дапамагчы кіраўніку, а дэзарыентаваць яго. У програме недастаткова, няглыбока распрацавана тэма пра творчы мэтод пролетарскай літаратуры, тым часам гэты момант павінен быў прасякаць усю програму.

У програме-ж за ўзор дыялектыка-ленінскага мэтоду ўзята творчасьць Д. Беднага, тут фактычна перапісана асуджаная ўстаноўка раппаўскай програмы для літгурткоў, якая кваліфікуе задачу «адзем'яніваньня», як першачарговую задачу» (хоць і прапануе вызначыць «актыўнасьць мастацкага твору філёзофскай глыбінёй, а не вонкавай злабадзеннасьцю»).

Вялізным недахопам старое програмы зьяўляецца адсутнасьць такой важнай тэмы, як творчасьць рабочых-ударнікаў у програме ні слова не сказана пра комсамольскую тэматыку, у той час, калі стварэньне комсамольскае літаратуры зьяўляецца аднэй з важнейшых задач.

Програма зусім абыходзіць такое важнае пытаньне, як пытаньне тэхнічнае вучобы, бяручы яго бясспрэчна не формалістычна, а ў агульным пляне практычнага падыходу да клясыкаў, каб уся сутнасьць тэхнічнае вучобы ня зводзілася да «рабского подражания» клясыкам.

Усё гэта гаворыць, што старая програма мае шмат памылак і можа штурхнуць малавопытнага кіраўніка да дэборынскага разрыву тэорыі з практыкай.

Складальнікам новае програмы трэба сур'ёзна ўлічыць усе недахопы папярэдняе, каб новая програма сапраўды дапамагала кіраўнікам у адказнай справе выхаваньня нашых кадраў.

АД РЭДАКЦЫІ: Улічваючы недастатковасьць работы па закліку рабочых-ударнікаў у літаратуру, адсутнасьць адпаведнае літаратуры па гэтым пытаньні, рэдакцыя «Л і М» і надалей будзе зьмяшчаць матэрыялы, прысьвечаныя організацыі літработы на прадпрыемствах.

ВЫШЭЙ СЬЦЯГ ЛЕНІНСКАЕ НАВУКІ У ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВЕ!

БУДЗЕМ ВЫХОЎВАЦЬ КРЫТЫКА-ЛЕНІНЦА, КРЫТЫКА-БАЛЬШАВІКА

За ленінізм у літаратуры

(Да вынікаў першай вытворчай нарады крытыкаў РАПП)

Паказаньні Цэнтральнага комітэту і ЦО партыі на неабходнасьць рашучай творча-вытворчай перабудовы РАПП у сувязі з ператварэньнем яе з гуртка ў «масавую організацыю, што яднае ўсіх пролетарскіх пісьменьнікаў, у організацыю, што зьяўляецца асноўным правадніком лініі партыі ў літаратуры», вызначылі характар работы апошняга (пятага) пленуму РАПП. Пленум прайшоў пад знакам змаганьня за лёзунг, дадзены партыяй пролетарскай літаратуры,—за стварэньне магнітабудаў літаратуры, за далейшае разгортваньне бальшавіцкай самакрытыкі ў РАПП, за перабудову, за перамаганьне адставаньня пролетарскай літаратуры ад соцыялістычнага будаўніцтва. Пленум вызначыў і конкрэтныя шляхі перабудовы, паказаўшы, у прыватнасьці, на неабходнасьць **рэгулярнага** скліканьня шэрагу вытворчых нарад—крытыкаў, поэтаў, прозаікаў, драматургаў, нарысістаў РАПП.

Асноўным станоўчым момантам нарады зьяўляецца тое, што яна здолела насыціць сваю работу змаганьнем за партыйную лінію ў літаратуры, за рэалізацыю тых паказаньняў, што дадзены ў вядомым лісьце т. Сталіна ў рэдакцыю «Пролетарской революции».

Змаганьне за партыйнасьць крытыкі, за партыйнасьць пролетарскай літаратуры—вызначылі ідэёвы твар нарады. Падрабязны разгляд атрымалі на нарадзе ўсе формы трацкісцкай контрабанды ў літаратурнай тэорыі, крытыцы і самой мастацкай літаратуры новыя формы буржуазных уплываў, праявы галоўнай, правай небясьпекі і «левага» опортунізму ў абсягу літаратуры.

Дакладчыкі, а таксама шэраг таварышоў, што выступалі ў спрэчках, выходзячы з установак лісту т. Сталіна паставілі шэраг проблем, зьвязаных з тэзісамі т. т. Молатава і Куйбышава да XVII партконфэрэнцыі, з конкрэтнай распрацоўкай ленінскага этапу ў абсягу літаратуры. Аднак, нарада, што закрылася да пачатку работ XVII партконфэрэнцыі, **не зрабіла ўсіх патрэбных вынікаў з тэзісаў да ўсесаюзнай партконфэрэнцыі**, што вызначаюць усю далейшую работу ўсяго пролетарскага літаратурнага руху.

У аснову свайго дакладу т. Кірпоцін паклаў ня толькі філёзофскія работы Леніна, яго артыкулы пра Талстога, але і шэраг такіх выказваньняў Леніна, якія яшчэ дужа мала ці зусім ня выкарыстаны, незасвоены нашай крытыкай і літаратуразнаўствам. Паміж тым, такія найкаштоўныя для марксыцкай крытыкі заўвагі Леніна, як яго характарыстыка творчасьці Анры Барбюса, што з клясычнай дакладнасьцю ўскрывае дробнабуржуазную аснову рэволюцыйнасьці А. Барбюса, ленінская характарыстыка творчасьці Салтыкова - Шчэдрына, Некрасава, Аверчанкі ды інш. ёсьць просты **адказ на шэраг спрэчных проблем творчай дыскусіі ў РАПП.**

Шэраг творчых лёзунгаў пролетарскага літаратурнага руху—такі, напрыклад, лёзунг, як патрабаваньне ад пролетарскага пісьменьніка ўмельства «зрываць усе і ўсялякія маскі» з клясавага ворага—**быў удакладнены і паглыблена распрацаваны на нарадзе пад кутом погляду ленінскіх высноў.** Тав. Кірпоцін паказаў на шэраг прыкладаў, як выснова пра «зрываньне ўсіх і ўсялякіх масак» заўсёды зьвязана ў Леніна з выкрыцьцём соцыяльнай фальшы (у артыкуле пра Талстога ці, напр., у артыкуле Леніна 1905 г. «Партыйная організацыя і партыйная літаратура», у якой Ленін пісаў: «Свабода буржуазнага пісьменьніка, мастака, актрысы ёсьць толькі замаскаваная (ці крывадушна маскуемая) залежнасьць ад грашовай торбы, ад подкупу, ад утрыманьня. І мы, соцыялісты, выкрываем гэтае крывадушша, зрываючы фальшывыя шыльды»).

У гэтых ленінскіх высновах ёсьць адначасова зьнішчальны адказ на дробнабуржуазную баязьлівасьць перад «зрываньнем усіх і усялякіх масак»—баязьлівасьць, дужа характарная для «Літфронту» і шэрагу таварышоў, якія не заўсёды ясьвядомлена паўтараюць літфронтаўскія зады,—а з другога боку ленінскія высновы накіраваны супроць крытыкаў (у тым ліку і асобных таварышоў з РАПП), што схільны **абсолютызаваць** ленінскі лёзунг «зрываньня усіх і ўсялякіх масак», браць яго адарваным ад клясавай барацьбы, **ад неабходнасьці выкрываньня соцыяльнай фальшы і ператвараць конкрэтны баявы лезунг клясавай барацьбы ў нейкі універсальны абстрактны лезунг.** У т. Сталіна патрабаваньне зрываньня масак таксама зьяўляецца лезунгам барацьбы з фальшывым крывадушшам носьбітаў трацкісцкай контрабанды, гэтых прадстаўнікоў перадавога атраду буржуазнай контррэволюцыі.

У Леніна мы знаходзім вычарпальны адказ і на спрэчкі вакол так званага «псыхолёгізму», адначасова накіраваны, з аднаго боку, супроць лефаўска-літфронтаўскага **антыпсыхолёгізму** супроць дробнабуржуазнай баязьлівасьці раскрыцьця соцыяльнай псыхолёгіі клясаў і грамадзкіх груп, а з другога боку—супроць тэндэнцый **індывідуалістычнага** псыхолёгізму, што адрывае псыхолёгію ад клясавай практыкі. Клясычна выразная формулёўка па гэтым пытаньні ёсьць у лісьце Леніна да Горкага, у якім ён паказвае, што **«не разумеючы справу, нельга зразумець і псыхолёгію людзей інакш, чым вонкава».** Тут Ленін геніяльна выкрывае эмпірычную, вонкава-павярхоўную сутнасьць таго, што Варонскаму і яго школе здаецца «паглыбленым» раскрыцьцем чалавечай сутнасьці (менавіта пад кутом погляду гэтых ленінскіх высноў былі падвергнуты на нарадзе разгорнутай крытыцы тыя памылкі т.т. **Ермілава, Лібедзінскага** ды інш., якія ішлі па лініі індывідуалістычнага псыхолёгізму).

Разам з тым «не в бровь, а в глаз» лефаўствуючым і літфронтаўствуючым «тэорэтыкам» трапіла заўвага Леніна (ў яго рэцэнзіі на кнігу Рубакіна) пра тое, што «без чалавечых эмоцый **ніколі ня было, няма і ня можа быць чалавечага шуканьня ісьціны».** Гэта азначае, што без пачуцьця, бяз псыхолёгіі няма і ня можа быць клясавага змаганьня, гэта значыць, што мастак, які жадае паказаць клясавае змаганьне, ня можа не паказаць псыхолёгію тых людзей, што змагаюцца. Глыбіня і актуальнасьць гэтых высноў Леніна робіцца асабліва значнымі пад кутом погляду тэзісаў т.т. Молатава і Куйбышава да XVII партконфэрэнцыі, што падкрэсьліваюць велізарную важнасьць работы па выкананьні ва ўсіх працоўных нашай краіны змагароў за бясклясавае соцыялістычнае грамадзтва,— работу, што мае сваім вынікам велізарную псыхолёгічную ломку і ачыстку ў процэсе культурнай рэволюцыі сьвядомасьці найшырокіх мас ад рэштак капіталізму.

Цікавы, яшчэ зусім незасвоены нашай крытыкай артыкул Леніна на сьмерць графа **Гэйдэна** зьяўляецца ключом да вырашэньня спрэчак РАПП з літфронтаўцамі,—спрэчак, адноўленых і на крытычнай нарадзе. На III ленінградзкай конфэрэнцыі (май 1930 г.), на якой разгарнуліся, па-сутнасьці, асноўная барацьба з «Літфронтам», т. **Ермілаў** у дакладзе «Пра творчыя разыходжаньні» ўскрываў дробнабуржуазную, суб'ектывісцкую падаснову разважаньняў аднаго з праваднікоў літфронту—трацкіста Гарбачова. Гарбачоў, які лічыць, што «раскрыцьцё **псыхолёгіі ёсьць** спосаб прыцягненьня сымпатый чытача да клясавага ворага», сьцьвярджаў, дэмагогічна спасылаючыся на работу Леніна супроць Каўцкага, што пролетарскі пісьменьнік не павінен раскрываць псыхолёгію Каўцкага, паказваць яго ў быту, у сям'і і д. п.,—інакш, бачыце, пролетарскі пісьменьнік выкліча сымпатыі чытача да Каўцкага. Тав. Ермілаў зусім правільна паказвае, што Гарбачоў суб'ектывісцкі «блытае ацэнкі адцягнена-моральныя («дабро», «зло»), з ацэнкамі соцыяльнымі».

Гэтыя спрэчкі рапаўцаў з дробнабуржуазнымі суб'ектывістамі з «Літфронту» неабходна вырашаць у сьвятле надзвычайнага артыкулу «Памяці графа Гэйдэна», у якім Ленін, даючы сапраўды зьнішчальную адповедзь меншавіцкім халуям, што намагаліся па-гарбачоўскі падмяніць ацэнкі клясавыя ацэнкамі **адцягнена-моральнымі**, пісаў: «Яшчэ Некрасаў і Салтыкаў вучылі рускае грамадзтва бачыць пад прыглажанай і напамаджанай вонкавасьцю адукаванага прыгоньніка-абшарніка, яго драпежніцкія інтарэсы, вучылі ненавідзець крывадушша і бяздушнасьць падобных тыпаў». У «прыгладжаным» і «напамажаным» графе Гэйдэне з яго «высокай чалавечнасьцю», пра якую па-падхалімскаму разважалі меншавіцкія халопы, умець «бачыць» яго клясавую практыку, яго «драпежніцкія інтарэсы», у Гэйдэне ўбачыць Дубасава—вось чаму вучыў Ленін. У «благородным», «чалавечным» Каўцкім умець бачыць яго брудную практыку, якая нічым не адрозьніваецца ад практыкі адкрававенага забойцы і ката Носкэ,—вось задача пролетарскага пісьменьніка.

Прасунуўшы наперад конкрэтную распрацоўку проблем ленінскага этапу, першая вытворчая нарада крытыкаў РАПП дала адпор спробам змазаць ролю і значэньне бальшавіцкай партыі і яе ленінскага ЦК, як тэорэтычнага штабу ленінізму і як кіраўніка пролетарскага літаратурнага руху; усім спробам меншавіцка-дэборынскай фальсыфікацыі і ігнараваньня ленінскага этапу. Характарнай асаблівасьцю падобнага роду фальсыфікацый зьяўляецца паклёпніцкае сьцьвярджэньне пра тое, што ленінская партыя толькі зараз робіць паварот да ленінізму ў абсягу тэорыі, а да гэтага часу, бачыце, ні тэорытычным фронце было «неабмяжаванае панаваньне» розных варожых уплываў. У такім прыблізна асьпэкце выступіў на нарадзе тав. Нусінаў, што намагаўся гэтымі разважаньнямі замазаць і апраўдаць свае опортуністычныя тэорыйкі.

Па-сутнасьці справы, тыя-ж разважаньні заключаюцца і ў артыкуле І. Новіча («Ленін і пытаньні пролетарской літаратуры» — «Октябрь», **№ 11—12 за 1931 г.**), якая падпала на нарадзе крытыцы, у якім Новіч, высоўваючы прынцып пра неабходнасьць барацьбы з «неабмежаваным (?) уплывам Плеханава на разьвіцьцё нашай літаратурнай тэорыі», «падмацоўвае» гэты прынцып гэткай паклёпніцкай хлусьнёй на ленінскую партыю: «Тым рэзкім бальшавіцкім паваротам, які зроблен партыяй на агульна-тэорэтычным фронце, мы ўплатную падведзены да шэрагу новых проблем, у цэнтры якіх, на чале якіх для пролетлітаратуры, таксама як і для філёзофіі, стаіць разгорнутае сьцьвярджэньне бальшавіцкай партыйнасьці ў супроцьвагу ўсім і ўсялякім праявам меншавіцкага об'ектывізму і сузіральнасьці».

Такім чынам, на думку меншавіствуючых паклёпнікаў, паварот да ленінскага этапу зрабілі ня тыя ці іншыя адстаючыя часткі ідэолёгічнага фронту, **а ўся партыя ў цэлым!** Па думцы Новіча, партыя толькі **зараз** паставіла перад пролетарскай літаратурай проблему «разгорнутага станаўленьня бальшавіцкай партыйнасьці».

Лёгка зразумець, наколькі патрэбны гэтыя разважаньні, што атрымалі бязьлітасны адпор на крытычнай нарадзе. Яны даюць магчымасьць апраўданьня і замазваньня ўсякага роду опортуністычных тэорый, што высоўваліся ў недалёкім мінулым падобнага роду крытыкамі і тэорэтыкамі. Новіч, што зрабіў у недалёкім мінулым шэраг найгрубых памылак (трактоўка «Брускоў» Панфёрава як бадай што не падкулацкага твору, безагаворачна апологетычная рэцэнзія на кнігу В. Ермілова «За жывога чалавека ў літаратуры», што адлюстроўвае ў шэрагу існых пунктаў ідэалістычны ўплыў варонщчыны ды інш.), Новіч, што праяўляе **зараз** (у паказаным артыкуле) недапушчальны гнілы лібэралізм у адносінах **да трацкісцкіх** і права-левацкіх установак групы «Літфронт» (чаго варта сьцьвярджэньне Новіча пра тое, што спрэчкі з «Літфронтам» былі спрэчкамі **ўнутры** пролетарскай літаратуры!)—ня здолее, аднак, як і дзесяткі іншых Новічаў, замазваць свае опортуністычныя тэорыі паклёпніцкімі абвінавачваньнямі на адрас тэорэтычнай лініі бальшавіцкай партыі, што кіруецца тав. **Сталіным**, які дае ўзор змаганьня за чыстату марксыцка-ленінскай лініі.

На нарадзе падпалі таксама дадатковаму выкрыцьцю антыпартыйныя выказваньні пра нашу крытыку тав. **Нікіфарава** ў адным з артыкулаў у **«На литпосту»**, на зьмякчэньне якога, як грубую палітычную памылку рэдакцыі, правільна паказана ў артыкуле тав. **Мэхліса** ў брошуры «За развертывание творческих течений». (Памылка гэтая прызвана рэдакцыяй «На литпосту»).

Базуючыся на паказаньнях т. Сталіна, нарада выкрыла шэраг праяў трацкісцкай контрабанды ня толькі ў абсягу літаратурнай тэорыі і крытыкі, але і ў самой мастацкай літаратуры.

Організуючы крытычную нараду, Сакратарыят РАПП даў выразную ўстаноўку дакладчыкам будаваць так, каб яны ніякім чынам не ператвараліся ў акадэмічную, «іманэнтную» крытыку крытыкі. Гэта ўстаноўка была ў агульным выкарыстана ў дакладах. **Слабасьць нашай крытыкі ярка выкрылася, напрыклад, у такім факце, што крытыка паказаных трацкісцкіх твораў ці тых твораў, дзе адлюстроўваюцца трацкісцкія ўплывы, была зусім недастатковай.**

Зразумела, што ў першую чаргу ў адказнасьці за гэта РАПП цалкам, Сакратарыят РАПП (роман «Ловцы сомнений» быў упяршыню надрукованы ў 1930 г. т. **Фадзеевым** у «Октябре») і творчыя групы РАПП (т. т. Ісбах і Гарбатаў уваходзяць, а Авалаў уваходзіў у рапаўскую творчую групу тав. Панфёрава), і, зразумела, сакратарыят РАПП адказвае перад пролетарскай грамадзкасьцю, што творчая група т. Панфёрава ня выступіла да гэтага часу з самакрытычным разглядам трох паказных твораў, так і РАПП цалкам нясе адказнасьць за памылкі крытыкаў рапаўцаў, што напісалі прымірэнцкія, а то і зусім хвалебныя артыкулы пра гэтыя творы (напр., т.т. Селіванаўскі, Дынамаў):

На нарадзе была разгорнута крытыка памылак як кіраўніцтва РАПП цалкам (лёзунг «плеханаўскай ортодоксыі» ў пытаньнях літаратуразнаўства, лёзунг «адзям'яньваньня», палажэньне пра тое, што «ўдарнік зрабіўся цэнтральнай фігурай пролетарскага літаратурнага руху» ды інш.), а таксама і крытыка памылак паасобных кіруючых працаўнікоў РАПП, і ў асноўных дакладах і ў спрэчках побач з крытыкай памылак, што ідуць па лініі дэборынскіх і плеханаўскіх уплываў (у артыкулах т.т. Аварбаха, Фадзеева, Сутырына, Афінагенава ды інш.), была дадзена крытыка праваопортуністычных памылак тт. Ермілова (як у дакладах тт. Кірпоціна і Дынамава, а таксама і ў дакладзе самога тав. Ермілава), Лібедзінскага і Селіванаўскага і фрычэанскіх памылак тав. Дынамава.

Памылкі т. Ермілава, што тычацца галоўным чынам яго работ 1926—28 гг., выражаюць уплыў ідэалістычнай сыстэмы Варонскага, супроць якой заўсёды змагаўся пролетарскі літаратурны рух. Да гэтых памылак т. Ермілава адносяцца, бязумоўна, тэндэнцыі да **абсолютызаваньня** лёзунгу «жывога чалавека», што прыводзяць да падмены клясава-політычнага аналізу літаратурных зьяў іхнай адцягнена-эстэтычнай ацэнкай. Сюды трэба аднесьці таксама **мэханістычную** трактоўку тав. Ермілавым катэгорый сьвядомага і падсьвядомага, што зьяўляецца выражэньнем і непасрэдных уплываў варонщчыны, і няправільных бакоў эстэтыкі Плеханава. Неабходна таксама паказаць ідэалістычны ў асноўным характар ацэнкі Ермілавым «Вора» Леонава (ў кнізе «За живого человека»), меншавіцкага тыпу памылку ў ацэнцы творчасьці Бібіка, Горкага ды інш.

Уплывы варонщчыны знайшлі свой адлюстровак і на памылках, зробленых тав. Лебедзінскім (тэорыя «непасрэдных уражаньняў», разрыў пачуцьцевага і лёгічнага ды інш.), што выражалі дэборынскі ўплыў і ў тэорытычных работах і ў творчай практыцы тав. Лібедзінскага (роман «Рождение героя»). Уплывы варонщчыны былі і на артыкулах тав. Селіванаўскага, які таксама разрывае пачуцьцёвае і лёгічнае, які будуе азначэньне зьместу поэзіі ў адным з сваіх артыкулаў з пункту гледжаньня крытэрыя пачуцьцёвасьці, і які зрабіў **грубыя праваопортуністычныя памылкі** ў ацэнцы ідэёвай сутнасьці конструктывізму і **яго ролі ў савецкай літаратуры.**

Аднак, ня гледзячы на паказаныя памылкі, кіраўніцтва РАПП цалкам праводзіла ў асноўным **(крытычная нарада, што праверыла тэорытычную лінію РАПП, сьцьвердзіла гэта)** правільную тэорэтычную лінію, аснаваную на ленінскім вучэньні пра культурную рэволюцыю.

Аднак ад нарады можна было чакаць большага.

Адным з асноўных недахопаў трэба лічыць **слабую распрацоўку нарадай станоўчых проблем творчай плятформы да ўсесаюзнага зьезду, што зьяўляецца простым нявыкананьнем задачы, што пастаўлена перад нарадай** настановамі апошняга пленуму РАПП. Творчая дыскусія па асноўных творах пролетарскай літаратуры ня была разгорнута. Гэтаму спрыяў недастатковы ўдзел у работах пленуму пісьменьніцкага активу РАПП. Досыць сказаць, што **за выключэньнем 2-3 таварышоў у работах нарады ня прыняў** удзелу ніводзін рапаўскі пісьменьнік. Задача, вызначаная Сакратарыятам РАПП: ператварыць нараду ў дзелавую сустрэчу крытыкаў і пісьменьнікаў, падпарадкаваць нашу крытыку пісьменьніцкай крытыкай,—такім чынам **ня была выканана.** Гэта лішні раз характарызуе недастатковы ўзровень перабудовы пісьменьніцкіх кадраў і недаацэнку значэньня нарады з боку паасобных таварышоў. Гэты недахоп быў і вынікам організацыйных недахопаў падрыхтоўкі нарады.

Да ліку істотных недахопаў нарады адносіцца таксама іслабая распрацоўка проблем рабочай крытыкі. Даклад **т. Мазніна**, прысьвечаны гэтаму пытаньню, ня сустрэў таго інтарэсу, які ён павінен быў сустрэць на рапаўскай нарадзе.

РАПП атрымаў ад партыі вычарпальныя паказаньні пра шляхі і зьмест перабудовы пролетарскага літаратурнага руху, вынікам якой павінна зьявіцца стварэньне Магнітабудаў літаратуры.

Пасьля пленуму РАПП крытычная нарада, што характарызуе значнае прасоўваньне наперад у справе засваеньня літаратурным фронтам ленінскай спадчыны, зьяўляецца першым сур'ёзным паказальнікам **гэтай перабудовы. Але ў цэлым перабудова працякае яшчэ вельмі і вельмі недастатковымі тэмпамі, што не змагло не адлюстравацца і на ходзе крытычнай нарады.**

Агульная задача ўсіх бальшавікоў літаратурнага фронту, кожнага рапаўца—паскорыць гэтыя тэмпы.

А. Афінагенаў, М. Лузгін, І. Макар'еў, М. Серабранскі, А. Фадзееў. («Правда»).

На творчай дыскусіі

14-га сакавіка г. г. ў Доме Пісьменьніка адбыўся працяг творчай дыскусіі аб творчасьці **Платона Галавача.**

З выступленьняў адзначаем прамовы тав. Паўлоўскага, А. Александровіча, П. Глеокі і Чарнецкага.

У сваім выступленьні тав. **Паўлоўскі** падкрэсьлівае, што ў творчасьці Галавача скрозь «ракавою ніткаю» праходзіць «Вінаваты». У зборніку «Хочацца жыць» залішкі псыхолёгізмам. Маючы ухіл да псыхолёгізму у апавяданьні «Уцякач», «Суседзі», «Даляры», у «Вінаватым» Платон Галавач няправільна паказвае клясавага чалавека. З боку Галавача мы маем уступку «чалавеку наогул». У аповесьці «Спалох на загонах» колгасны рух аддадзены стыхіі.

Вялікая прамова поэты **Андрэя Александровіча** была накіравана на выяўленьне клясава-варожых твораў і браку ў сучаснай беларускай літаратуры.

Беларуская пролетарская літаратура—гаворыць Андрэй Александровіч,—на сёньняшні дзень ідэйна зьяўляецца вядучым атрадам. Яна і ў творчых адносінах уплывае на спадарожнікаў і дапамагае стаць ім на рэйкі саюзьнікаў. Тэорыя нацдэмаў, якія пераклікаліся з трацкістамі аб крызісе пролетарскай літаратуры, разьбіта. На сёньняшні дзень мы маем адставаньне пролетарскай літаратуры, якое тав. Александровіч тлумачыць слабою актыўнасьцю пісьменьнікаў у процэсах соцыялістычнага будаўніцтва і слабай тэорэтычнай падрыхтоўкай.

Паказваючы на клясава-варожыя творы—«Нядолю Заблоцкіх» Л. Калюгі, на апавяданьні Ю. Тупяневіч, на кніжкі пісьменьніка М. Ройзмана прасякнутыя яўрэйскім шовінізмам «Хорошие знакомые» і «Золотые руки», тав. Александровіч патрабуе ўзмацненьня клясавай пільнасьці з боку Выдавецтваў.

Заклікаючы пролетарскіх пісьменьнікаў быць у першых радох барацьбы з халтурай, з прыстасавенствам, з літаратурным бракам, якое наглядаецца ў пісьменьніцкіх колах, тав. Александровіч ілюструе гэтую частку свайго выступленьня творамі Ляшэвіча, Грышкі Ладнага, Ільлінскага, Лясного, Садоўскага, Брадоцкага, Мазуркевіча, Юркі Лявоннага і Ракіты.

Заключная частка прамовы тав. Александровіча была скіравана на паказ творчых памылак пісьменьніка Галавача.

Дзіўным зьяўляецца артыкул тав. Галавача,—гаворыць тав. Александровіч,—у якім Галавач заяўляе, што ўладае мэтадам дыялектычнага матэрыялізму. Тэорэтычныя разважаньні Платона Галавача разыходзяцца з яго творчай практыкай. Тав. Александровіч паказвае на памылкі, якія маюць лёгічную лінію ў творчасьці Платона Галавача. Памылкай, адзначае, об'ектыўнае змазваньне кіруючай ролі партыі ў рэконструкцыі вёскі. Абрысоўка Панаса ў аповесьці «Спалох на загонах», асноўнага героя твору, поўнасьцю не ўдалася. Панас стушоўваецца перад клясавым ворагам, страчвае клясавую пільнасьць. Панас паказаны, як партыйна-няўстойлівы чалавек. Райком ў паказе Галавача схэматычны, рабочая брыгада паказана няправільна. Ў зарысоўках гораду Галавач ня даў ні воднага станоўчага вобразу партыйца. Горад паказаны, як горад цяжкасьцяй, перакупшчыкаў, чаргі, прыстасавленцаў. У аповесьці «Спалох на загонах» паказана вялікая сялянская стыхія. Між тым рух колектывізацыі узьнік ня стыхійна, як паказвае Платон Галавач, а у выніку вялікай папярэдняй работы комуністычнай партыі. Тав. Александровіч лічыць, што памылкі ранейшых твораў працягваюцца і ў «Спалоху на загонах». Асьцюк, Смачны, Соня—гэта усе чужыя людзі ў партыі і Платон Галавач вырашае проблему «чужых» не па партыйнаму. Тав. Александровіч констатуе наяўнасьць у творчасьці Платона Галавача ўплываў перавальшчыны. Станаўленьне на пролетарскія пазыцыі пісьменьніка, — гаворыць Александровіч. — адбываецца з надзвычайнымі цяжкасьцямі.

Выступіўшы ў спрэчках поэта **Пятро Глеока** адзначае няправільнасьць палажэньня Платона Галавача, у якім ён сьцьвярджае аб супроцьлегласьці творчага мэтоду Платона Галавача ў адносінах да творчага мэтоду Андрэя Александровіча. Тав. Глеока лічыць, што творчы мэтод пролетарскага пісьменьніка—мэтод адзіны, мэтод дыялектычнага матэрыялізму. Тав. Глеока адзначае ідэалістычныя моманты ў аповесьці «Спалох на загонах», паказ абстрактнага чалавека ў уступе. Разрыў паміж суб'ектам і об'ектам у уступе працягваецца пісьменьнікам і праз усю аповесьць. Паасобныя малюнкі, дадзеныя аўтарам, застаюцца без сувязі з другімі зьявамі, вобразы адрываюцца (Клемс).

Тав. **Чарнецкі** (Інстытут Філёзофіі БАН) адзначае на містыку ў уступе да аповесьці «Спалох на загонах» Платона Галавача. Тав. Чарнецкі выступае супроць мэханіцызму, які характэрны для аповесьці «Спалох на загонах». Тав. Чарнецкі адзначае, што Галавачом не паказана ўся папярэдняя работа партыі па падрыхтоўцы колгаснага руху. Тав. Платон Галавач абыходзіць паказ вясковай ячэйкі, ў аповесьці адсутнічае комсамол. Як на памылку аўтара ў аповесьці «Спалох на загонах» тав. Чарнецкі адзначае прамову сакратара парткому па пытаньні аб разгортваньні колгаснага руху. Сакратар парткому—бальшавік, паказаны так, што прычыну колектывізацыі ён выводзіць з «спажывецкіх» настрояў. Тав. Чарнецкі заклікае больш сур'ёзна адносіцца пісьменьнікам да паказаў бальшавікоў.

Але грубейшую аднак робіць памылку Чарнецкі, робячы нічым абсалютна неабгрунтаваны вывад, што творчы мэтод Галавача ў цэлым нічога агульнага ня мае з мэтадам дыялектычна-матэрыялістычным, што на сёньняшні дзень мэтод Галавача зьяўляецца мэтадам праваопортуністычным, і што толькі распрацаваўшы свой мэтод (праваопортуністычны?), дапоўніўшы яго, Галавач пойдзе па шляху сапраўднага набліжэньня да мэтоду марксызму ленінізму.

Такія развагі нічога агульнага ня маюць з сапраўднымі задачамі творчай дыскусіі, яны не дапамагаюць ні пісьменьніку, ні беларускай пролетарскай літаратуры, паколькі яны скатваюцца да компромэтацыі пісьменьніка.

Заключны сход адбыўся 15 сакавіка. Выступалі т.т. Кобер, Гальперына, Лынькоў і інш. На сходзе т. Галавач зрабіў заключнае слова.

Супроць паклёпніцкага выпаду халтуршчыка Ляшэвіча

Агульны сход Менскай Асоцыяцыі Пролетарскіх Пісьменьнікаў разам з рабочымі ўдарнікамі з рашучым абурэньнем адзначае выступленьне на творчай дыскусіі вядомага халтуршчыка нацыянал-дэмократа ў мінулым Ляшэвіча з ганебным і паклёпніцкім выпадам супроць лепшага пролетарскага поэта Андрэя Александровіча.

Пролетарская літаратура, крытыкуючы творчасьць нашых пролетарскіх пісьменьнікаў, не дазволіць элемэнтам тыпу Ляшэвічаў з клясава-варожых пазыцый паклёпнічаць на творчасьць лепшых пролетарскіх пісьменьнікаў.

Недамо Ляшэвічам аплёўваць і апаганьваць творчасьць Аандрэя Александровіча.

На выступленьне Ляшэвіча адкажам большай бальшавіцкай прынцыповасьцю ў творчай дыскусіі.

Міхась Зарэцкі

Разьдзел з роману „Вязьмо"

На мястэчку ў глуха-застылай цемры шастаў мароз сваёй прытоенай лёгкай хадою, у драпежнай хціўвасьці шукаючы сабе ахвяры. Як пачуў на вуліцы Зелянюка з Тацянаю, адразу кінуўся на сьвежых людзей і ў шалёнай корці ўгрызься ў іхныя твары. Тацяна аж сунялася.

— Ой, кусаецца! Зьесьць нас мароз, да-душы, зьесьць.

Зелянюк абхапіў яе рукою за плечы ды так і павёў па вуліцы.

— Нам здаецца, аднэю дарогаю. Ты-ж на тым канцы жывеш? У маленькай крывенькай хацёнцы?

— У маленькай крывенькай хацёнцы. Усё ты ведаеш. Якіх два тыдні пажыў, а быццам і вырас тут, у мястэчку. Хітры ты чалавек.

Зелянюк раптам узяў сур'ёзны і шчыры тон.

— Трэба быць хітраму, Тацяна. Як ня будзеш хітры, дык нехта іншы знойдзецца на цябе хітры, і ты дурнем будзеш яму. А мы ўжо ці малы час былі дурнямі...

— Цяпер вы ўжо хітрыя, а мы яшчэ дурні.

— Хто гэта—мы і вы?

Тацяна троху замяшалася.

— Ну, вы... гарадзкія.

Зелянюк памаўчаў.

— Ты таксама хітрая, Тацяна. Каб ня была ты хітрая, дык-бы дасюль мардавалася ў свайго нялюбага мужыкі, а то дык жывеш вось, як вольная птушка, водзіш за нос Сівецкіх мужчын. Разумная ты баба, Тацяна.

— Авой, пахваліў. Каб адно не пераранiўся з хвальбою, бо яшчэ ня знаеш мяне, што за птушка.

Ішлі нейкі час моўчкі. Тацяна раптам зьняла ягоную руку з сваіх плеч—і Зелянюк адчуў, што ў гэтым—не фігураваньне, ня гульня ў удаваную незачэпнасьць, а павага да яго, да Зелянюка, да іхнае гутаркі. І па-праўдзе, прайшоўшы яшчэ некалькі крокаў, Тацяна сур'ёзна запытала яго:

— Скажы, Зелянюк, што гэта вы робіце тут?

Ён адказаў, не задумляючыся:

— Робім вас усіх хітрымі.

Тацяна шчыра папрасіла яго:

— Скажы неяк так, каб зразумела я... На сходзе я чула, ды нічога ня ўцямлю я там, хоць і словы, здаецца, простыя... Ведама, гавoрyць адразу ўсім, дык паколькі там каму прыдзецца! А ты так скажы, каб усё мне аднэй...

— Добра, скажу, табе усё аднэй...

І Зелянюк на хвіліну задумаўся, шукаючы трапных слоў.

— Людзі таўкуцца, як вар'яты з чорным, у брудным катуху, куды не зазірае ніколі сонца, дзе скрозь—цемра і смурод, адкуль нявідаць, што дзеецца на вокал, за сьценамі гэтага катуху. А за сьценамі—сонца зьзяе, і сьветла там, і чыста, і раскошна, і краскі скрозь, зеляніна. Ды й сьцены ў катуху ў гэтым патрухлі ўжо даўно, ледзьве ліпяць, а трымаюцца толькі таму, што дурныя гэтыя людзі ня хочуць быць хітрымі. Каб яны былі хітрыя, яны-б не мясіліся, не таўкліся адзін з адным у брудным катуху, ня лезьлі-б адзін аднаму на галаву (пэўна, што таму вальгатней, хто на другога ўсьсядзе!), а напёрлі-б усе разам, разламалі сьцены і вышлі на сьвет. Вышлі зусім-зусім вольныя, бо і тыя, хто ўправіўся ўсьсесьці на карак ім, ураз паляцеў-бы дагары нагамі ад магутнага гэтага зруху. Разумееш, Тацяна, што мы робім тут і чаго дамагаемся?

— Ты прыгожа гаворыш, ня так, як на сходзе. Але-ж тое яшчэ, ці па-праўдзе там сьвет той ёсьць, за сьцяной? Каб ня выламаць сьцяны на мароз? Тады пакуль ты заткнеш яе нанава! Трэба добра паверыць у гэта.

— Нашто верыць, Тацяна? Гэта можна знаць.

Яны вышлі на край вёскі.

— Ну, вунь твая хата, Тацяна. Маленькая крывенькая. Андрэй сьпіць ужо, пэўна.

Яны суняліся, але не разьвіталіся. Зелянюк узіраўся ў глыбіню цемры, што цяжкім масывам залягла паміж Сіўцом і Сівалапамі. Унізе, на дне лагчыны, турката́ў, трасучыся ад холаду, млын і спрабаваў змагацца з чорнаю навалаю цемры кволымі пасмамі сівога трапяткога сьвятла.

Нагары, за млыном, там, дзе пачыналіся Сівалапы, вострае Зелянюкова вока зглядзіла маленькі хліпучы агеньчык, які здаваўся далёкаю зоркаю. Тады ён парыўчата абярнуўся да Тацяны і запытаў яе:

— Ты дужа хочаш спаць, Тацяна?

— Уга! За гэткую ноч два разы можна выспацца!

— Ты пойдзеш са мною? Не збаішся?

Тацяна адказала працяжна, з усьмешкай у голасе:

— Пайду... Не баюся...

Зелянюк узяў яе за руку, як малую і павёў за Сівец, у чорную прорву лагчыны. Яна зразумела, што ён вядзе ў Сівалапы, але не гаварыла нічога, ішла моўчкі, паклаўшыся на яго праваднiцтва.

Абмінулі млын—у расчыненыя дзьверы ўбачылі фантастычныя у змроку й мучаным тумане фігуры людзей. Перайшлі цераз мост, пад якім хліпала ледзянымі сьлязьмі гвалтам затрыманая ў сваім вольным бегу рака.

І скрозь абое маўчалі. Толькі як ішлі ўжо пад гару, набліжаючыся да Сівалапаў, Зелянюк сказаў:

— Адзін чалавек ня сьпіць яшчэ ў Сівалапах.

Тацяне было трывожна і сьмешна. Куды ён вядзе? Што гэта ён сабе выдумаў?

Зорка, якую згледзіў быў Зелянюк ад Сіўца, вырасла ў сьветлы квадрат акна ў адной з канцавых хат. Зелянюк зьвярнуўся да гэтае хаты. Тацяна сунялася.

— Гэта-ж Якуб тут Лакота жыве. Куды ты вядзеш мяне?

Ён настойна пацягнуў яе за руку.

— Ты сказала, што пойдзеш, што не баішся.

Тацяна скарылася. Зелянюк паляпаў у асьветленае вакно і праз хвіліну ім, не папытаўшыся—хто, адчынілі.

Якуб меў сабе ў хаце адбітую дошкамі каморку, якую сябры ягоныя сьмехам звалі—габінэт. Там сядзеў ён за вялікім сталом, скрозь заваленым кнігамі ды паперамі і асьветленым невялічкай лямпачкай—пятым нумарам—з папяровым абажурам. Упусьціўшы позных гасьцей, ён шапарнуў ім:

— Туды, да мяне.

І, заваліўшы дзьверы, пашоў сьледам за ім.

Па хаце разьлягалася заўзятае, смачнае сапаньне і хропат сонных людзей. Гэтыя ціхамірныя хатнія гукі нагадалі Тацяне пра позную пару і зьнялі той жартаўліва—гарэзны настрой, які фактычна штурхнуў яе на гэту начную праходку. Тацяне стала сорамна. Яна ўвайшла ў «габінэт» і стала ля дзьвярэй, прыхінуўшыся плячмі да пераборкі. Няўцямна пазірала наўкола і чакала, што будзе далей.

Зелянюк з пяшчотнай ласкай паляпаў Якуба па плячы.

— Ты ўсё ня сьпіш, Яша? А мы з Тацянай вось гуляем па начы. Ішлі міма, убачылі сьвятло і зайшлі. Чаму ты ня сядзеш, Тацяна?

Якуб схапіўся.

— Праўда, што... Сядай, Тацяна, на табе крэсла.

Тацяна села і зірнула на Зелянюка настойным поглядам, нібы патрабуючы ад яго нейкага вытлумачэньня. Зелянюк усьміхаўся весела і загадкава, і гэта дэтанавала Тацяну: яна ўжо баялася, каб ня скончылася ўсё гэта нейкай насьмешкай.

Якуб упяў у Зелянюка цупкі погляд сваіх хвараўіта-бліскучых вачэй і зрабіў патугу ўсьміхнуцца.

— Ну, а ты-ж яшчэ менш за мяне сьпіш, па-праўдзе. У мяне дык бяссоньне хаця, а ты ўсё з клопатамі. Ну, як у нас, добра, здаецца?

Зелянюк ураз кінуў усьміхацца, працяўся дзелавітай сур'ёзнасьцю.

— Тут, у Сівалапах, усё гатова. Актыў перарос ужо у масавы зрух. Можна-б рабіць сход дый афармляць колектыў. Але трэба разам з Сіўцом. Там будзе бой. Добры будзе бой...

— Гвардыян там баламуціць.

— Гвардыян—політык. Ён нідзе не паказваецца, ні з кім не размаўляе, а тым часам усе канцы ў яго сыходзяцца. Гэтае кодла трэба з сярэдзіны калупнуць. Мне ўсё назаляе Паўлюк, Гвардыянаў брат. Дзіўны чалавек. Страшэнна ненавідзе брата і баіцца яго. Гатоў, здаецца, разарваць яго, а тым часам ходзіць, ды апавядае яму, дзе што пачуе пра яго на сяле.

— Гарэлка... Непатрэбны ён чалавек, ня варт з ім займацца...

Як завялі гаворку пра Гвардыяна, Тацяна адразу ўспомніла, як прыходзіў да іх Галілей, і ў яе зьявілася прыкрая турбота, нібы ведала яна і хавала нейкі нядобры сакрэт. Мо' той Галілей з якой мэтай прыходзіў? Мо' і гэта—штукі хітрага Гвардыяна?

Якуб раптам выцяў кулаком аб стол і гукнуў троху ў жартлівай злосьці:

— Бабы, ліха на іх! Іх сама лёгка забаламуціць. Найдурнейшае якое выдумства ўраз ім галовы ачмурыць. А мужыкі слухаюць іх. Ой, хітры наш мужык! Ён ведае, калі слухаць бабы. Пагавары з ім з каторым, дык, рукі расставіць, пысу зробіць бязвінную, як у новараджэнца, і нібы сам страшэнна шкадуе:—рад-бы душой, ды калі-ж баба праклятая: уцялася, хоць ты што хочаш... А як паўлітра ўзяць, ці яшчэ што, дык—куды тая баба!

Скончыўшы сваю тыраду, Якуб кінуў ускосны зірк на Тацяну, нібы чакаючы ад яе нейкага водгуку на свае словы. Тацяна моўчкі ўсьміхнулася. А Зелянюк тым часам аб нечым меркаваў, упарта зморшчыўшы бледны свой лоб, падцяты зьнізу вострым канатам тонкіх брывей.

— Та-ак... Жанчыны ў гэтай справе нам заступаюць дарогу... З імі неяк трэба па-інакшаму, на-асаблівому. За іх у нас бадай што ня браліся, і гэта кепска...

Ён яшчэ памеркаваў нешта сам з сабой і раптам сказаў рашуча і проста, нібы пра гэта ўжо многа гаворана, і ўсё ўжо ясна, адно трэба скончыць нейкаю пастановаю.

— Так... З жанчынамі трэба павесьці работу. Гэта—справа Тацяны, за гэта ёй трэба ўзяцца.

І, ураз павярнуўшыся да Тацяны, Зелянюк растлумачыў ёй (і вокам ня зьміргнуў, шэльма!), як трэба рабіць.

— Разумееш, Тацяна? Ня трэба галасу—ніякіх там сходаў, ці чаго. З адной пагаманіла, з другой, з трэцяй. Як бачыш, што каторая троху прыхільна да нашае справы, дык ужо й трымай на воку яе. Пяць—шэсьць гэткіх назьбіралася—тады ўжо й разам усім пагаманіць, абмеркаваць добра, усьвядоміць глыбей, аб чым тут справа, каб ужо грунт нейкі быў... Ды ці мне цябе вучыць? З бабамі ты лепш за нас за ўсіх патрапіш...

Тацяна асалапела ад неспадзеўкі. Хацела перш засьмяяцца, на жарт гэта зьвесьці, але стыкнулася з напружана-сур'ёзным поглядам Зелянюка, і на сьмех не адважылася. Рада была-б уцячы, але таксама не выпадае. Што-ж ёй рабіць? Як паставіцца да гэтага? Яны ўжо лічуць не за сваю супольніцу, яны нават ня пыталіся ў яе, як яна на гэта глядзіць, ці згодна яна на тое, што яны робяць. Яны, значыць, пэўныя ў ёй, яны пераканаваны, што яна будзе, што яна мусіць ім памагаць. Яны цалкам зьвяраюцца на яе. Што-ж ёй рабіць? Мо' адмовіцца, сказаць, што яна ня згодна з імі, што яна супроць гэтых няшчасных колгасаў? Але-ж ці будзе гэта праўда? Ці ня зманіць яна ім і сама сабе?

Зелянюк дапытліва глядзіць на яе сваймі вострымі быстрымі вачмі, нібы чакае; дамагаецца, просіць у яе нейкага слова. А Якуб разьвівае далей ягоныя меркаваньні:

— Такіх, як Тацяна; у нас знойдзецца ці мала будзе з каго зьбіць бабскі актыў. Сабраць усіх бядачак, усіх пакрыўджаных, усіх бяздольных. Яны за Тацянай пойдуць! Каму-каму, а Тацяне дадуць веры; бо сама яна зазнала ўсяго на сваім вяку.

І вось чуе небарака Тацяна, што ёй астаецца адно: узяць на сябе гэтую неспадзяваную адказнасьць, далучыцца да гэтых людзей, што намагаюцца нешта зрабіць новае ў Сіўцы—яна не ўяўляе яшчэ выразна—што, але чуе нутром, што ня дрэннае; раз становяць яны на першае такіх вось; як яна, бедакоў. А ці толькі заняўся ў Тацяны гэты новы настрой, як адразу з чыста жаночаю непасрэднасьцю ўдалася яна і ў новыя турботы.

— Бабам трэба, каб з вядомага, з практыкі паказаць. Ля нас там; дзе я пашоўшы была, зусім поплеч комунаю працавалі. І добра жылі, дужа добра жылі. Я-тку раскажу нашым бабам. Я сама была прыглядалася, каб перайсьці туды ад мужыка. Але што бліска.

Зелянюк быў страшэнна здаволены.

— Правільна, Тацяна, з вядомага, з практыкі. Пустымі ўгаворамі іх ня йімеш;— не паверуць. Ты—я-ж казаў табе—хітрая баба...

Ён весела падміргнуў Тацяне і зьвярнуўся да Якуба:

— Ну як твае пляны, Яша? Працуеш усё.

Якуб раптам ажывіўся. Цяжкія марудлівыя вочы яго заблішчалі па-дзяцінаму чыстым сьвятлом, а на худых, жудасных запалых шчоках замігацела ледзь прыметная чырвань. Ён сарамліва ўсьміхнуўся і адказаў больш для Тацяны, бо Зелянюку-ж было гэта добра вядома.

— Тут-жа ня пэўныя якія пляны, бо я мяркую на тое, што ўвесь Сівец і ўсе Сівалапы будуць ў колектыве. А як яно будзе яшчэ—няма ведама. Проста, цікава самому, цо на многа будзе лягчэй і выгадней мужыку. Мы разам з Мікітам—ён-жа ў агрономіі троху кумекае. Ды-ткі, праўду сказаць, і добра чаго разумее, дармо што мала паўчыўся...

Зелянюк падсеў да стала і весела кіўнуў галавой.

— Ну-тку, Яша, пакажы, нам, што у цябе ёсьць. Сядай, Тацяна, бліжэй, во сюды.

Тацяна села побач з ім, з цікавасьцю пазіраючы на стол. Ранейшае замяшаньне разьвеялася бяз сьледу—яна была дзелавіта спакойная і, як за-звычай—пэйная ў сябе, вясёлая сваёй роўнай мернай весялосьцю. Яна ўжо адчувала сябе пры месцы.

І Якуб Лакота, былы партызан і чырвонагвардзеец, а цяпер няўздольны хворы бядак (сьлед белагвардзейскага катаваньня), ня сьціраючы з твару свае мілае сарамлівае ўсьмешкі, распасьцёр на стале шырокія аркушы паперы з плянамі, рысункамі, табліцамі, зробленымі неспрактыкаванай, але шчырай рукой фанатычка аддана га новай справе чалавека.

Ноч-у-ноч сядзеў Якуб над сваймі цудоўнымі плянамі, аддаючы ім увесь найбагатшы запас свайго душэўнага запалу і ўсе ўбогія рэшткі свайго згасаючага здароўя. Можа таму, што была гэта яму, нязвыкламу ў ёй, цяжкая непасільная праца, можа таму, што ляпіў ён яе па каліву з уласнае крыві, з уласных разьбітых нэрваў—была яна яму даражэй за гаспадаркі; за сям'ю, за самога сябе. Гэта была неадрыўная частка яго нутра, гэта было яго другое сэрца.

Ці верыў ён у практычнае значэньне гэтае свае працы? Ён сам адмаўляў гэта, а тым часам—хто яго ведае?— мо' і грэла яго часам надзел, што людзі, многа людзей, цэлы вялізны колектыў будзе будаваць сваё жыцьцё паводле яго плянаў, паводле сьмелых, гарачых думак яго і лятуценьняў. А пакуль што ён сам праз свае гэтыя пляны кроўна ўрастаў у будучыню, пазнаваў яе ў жывых яскрава акрэсьленых формах і вёў у яе разам з сабой сваіх таварышоў, суседзяў, усіх, хто меў паквольную гадзінку, каб пасядзець над яго шырокімі красамоўнымі аркушамі, ці проста паслухаць ягоных меркаваньняў.

Тацяна вышла з Якубавае хаты, як зачараваная. У яе ня было выразнае яснасьці—многа чаго пераблыталася, і многа чаго й зусім не зьмясьцілася ў яе ў галаве,—але ўваччу мігцела, пераліваючыся цудоўнымі фарбамі агульная карціна новага жыцьця—прыгожага, як у казцы.

Зелянюк узяў яе пад пашку і моцна сьціснуў яе тугую руку.

— Ну, што, Тацяна? Ці верыць трэба ці можна й знаць?

Тацяна парыўчатым рухам рукі адказала на яго поціск. А загаварыла не адразу—замінала ёй яе глыбокае зрушэньне. Адылі крыкнула задорна, звонка на ўсю сонную сівалапаўскую вуліцу:

— Да-душы; мы нешта зробім у Сіўцы.

Яна не хацела, адмаўлялася, але Зелянюк ўсё-роўна павёў яе да хаты.

— Мне гэтую ноч наканавана так рашлындаць. Мне так весела, я здаволен; што так у нас сёньня вышла. А ты як, Тацяна, га?

Тацяна замест адказу моцна прыціснула да сябе яго руку.

Млын ўсё туркатаў, неўгамоўны; але, здавалася; цішэй ужо і лагадней. Ці не сагрэўся-ткі троху, стары, тупаючы на месцы?

На Сіўцы ўжо ў іншых хатах блішчэлі агенчыкі. Сьпявалі няма ведама каторыя пеўні.

— Авой; гэта-ж раньне ўжо. Цалюткую ноч прабадзяліся. І спаць-жа ня хочацца, ані-ні...

І Тацяна ў дзяцінай радасьці засьмяялася.

Яны падышлі да маленькае крывенькае Тацянінае хаты.

— Ну, забранач; Тацяна. Заўтра ўбачымся.

Ён адной рукой сьціснуў яе халодную шорсткую далоню, а другой ціха абняў, прытуліў да сябе.

Як ён пашоў; Тацяна з хвіліну стаяла на месцы і глядзела яму ўсьлед—зьбянтэжаная і радасная.

За баявы комсамольскі тэатр

Беларускі Дзяржаўны Цэнтральны Трам, адна з буйнейшых заваёў ленінскага комсамолу на фронце культурнай рэволюцыі.

Узьнікшы з самдзейнага руху рабочай моладзі, Белтрам вырас у вялікую мастацкую профэсіянальна-тэатральную адзінку, якая ідзе ў першых шэрагах змаганьня за пролетарскі па зьмесце і нацыянальны па форме тэатр Савецкай Беларусі.

Работа над п'есай „Новы горад“

У студзені 1932 г. Наркомасьветы БССР за ўпартую працу Белтраму на фронце пролетарскага мастацтва надаў яму годнасьць—Беларускага Дзяржаўнага Цэнтральнага тэатру рабочай моладзі. Гэта вялікая перамога, якой ленінскі комсамол Беларусі можа ганарыцца, патрабуе ад Бел. Дзярж. Траму яшчэ больш вялікай работы.

Калі у першы час свайго існаваньня галоўнай работай Трам'у зьяўлялася організацыя самадзейных вечароў рабочай моладзі, мастацкае афармленьне рэволюцыйных сьвят, змаганьне з антыхалтурай профтэатраў, змаганьне за тэматыку сёньняшняга дню, якая-б адпавядала задачам соцыялістычнага будаўніцтва, дык цяпер задачы яго яшчэ больш складаныя і адказныя. А менавіта: зараз Трам павінен паказаць у мастацкіх вобразах, на аснове мэтоду дыялектычнага матэрыялізму, пэрспэктывы заўтрашняга дню, якія вызначыла XVII Усесаюзная партконфэрэнцыя, ускрыць сёньняшні этап соцыялістычнага будаўніцтва, паказаць новых людзей—герояў пяцігодкі. Паказаць сапраўдныя узоры мастацтва бальшавізму—такога мастацтва, у якім-бы кожны атам быў-бы прасякнуты ленінскім духам непрымірымай барацьбы з прыгнятацелямі і іх філёзофіяй, і каб гэта адначасова было мастацтвам, іменна такім мастацтвам, якое-б усе нашы ідэі, думкі, усе тое, чым жыве і хвалюецца рабочая кляса, чым бурліць увесь наш вялікі час, паказала-б у вобразах высокай мастацкай якасьці.

Вось тыя галоўныя задачы, якія ў праве рабочая кляса ставіць і патрабаваць ад свайго тэатру. За хутчэйшае вырашэньне гэтых задач павінен узяцца кожны савецкі тэатр і ў першую чаргу, бязумоўна, Трам, як перадавы атрад яго.

Вось чаму пастановы XVI партконфэрэнцыі павінны служыць практычным кіраўніцтвам пры разгортваньні пляну работы кожнага тэатру на 1932 г. Бо толькі непасрэдная сувязь мастацтва з конкрэтнымі задачамі соцыялістычнага будаўніцтва, пакончыць з адставаньнем тэамастацтва ад нашага жыцьця, зробіць тэатр вартым нашай вялікай эпохі.

Як-жа Дзяржаўны Трам выконвае гэтыя задачы? Трэба сказаць, што Белтрам не на словах, а на справе прыступіў да выкананьня гэтых задач.

Зараз колектыў Белтрам'у працуе над новай п'есай Іл. Гурскага «Новы горад», якая паказвае, як на будаўніцтве электрастанцыі (новага гораду) з людзей, сапсутых капіталістычным грамадзтвам (п'яніц, злодзеяў, беспрытульных), растуць новыя людзі—соцыялістычнага будаўніцтва—ударнікі рацыяналізатары, героі пяцігодкі. Героі «Новага гораду» Ільлі Гурскага—гэта ня проста адмоўныя і дадатныя тыпы і не плакатныя манэкены, як гэта бывае ў большасьці нашых п'ес, з жывыя людзі з усей глыбінёй клясавых супярэчнасьцяй, уся дзейнасьць якіх, ідэолёгічная і вытворчая, зьвязана з радасьцю і сумам свае клясы.

Праўда, у п'есе ёсьць і паасобныя недахопы: шурпатасьці мовы, раптоўны пералом Смыка—беспрытульніка ў актыўнага будаўніка пабудовы, недастатковы паказ працы ўдарнай комсамольскай брыгады, але трэба спадзявацца, што ў далейшай рабоце аўтара і тэатру над п'есай і гэтыя недахопы будуць выпраўлены.

П'еса «Новы горад» зьяўляецца вялікім крокам уперад у творчасьці т. Гурскага, а таксама каштоўным укладам у беларускую пролетарскую драматургію. П'есу ставіць мастацкі кіраўнік Бел. Дзярж. Трам'у **Б. Дольскі.** Мастацкае афармленьне робяць мастакі **Станковіч і Азгур.** Музыку піша композытар Іваноў. Прэм'ера адбудзецца да першага мая.

Наступнымі пастаноўкамі Трам'у будуць: **«Рот-Фронт»** п'еса Барыса Мікуліча—з жыцьця рабочай моладзі Нямеччыны, «Белае палатно» **Кузьмы Чорнага**—з жыцьця комуны моладзі і **«Торф»** М. Юдэлевіча проблема перавтварэньня Беларусі ў тарфяны Донбас.

Адначасова з работай над вялікай пастаноўкай вядзецца работа па падрыхтоўцы концэрту—малых форм. Першы такі концэрт (на тэму барацьбы з прагульнікамі і лятунамі) ужо зроблены. На днях Бел. Дзярж. Трам пакажа яго рабочай грамадзкасьці Менску.

Апрача практычнай работы над пастаноўкай і концэртам у Трам'е праводзіцца вялікая выхаваўчая вучэбная работа па тэхніцы сцэнічнага мастацтва, пастаноўцы голасу, хорэографіі, акробатыцы, гісторыі партыі, літаратуры і г. д.

Ударніца Трам'у т. Дворніна

Беларускі Дзяржаўны Цэнтральны Трам на верным шляху змаганьня за пролетарскі тэатр.

Ён па-баявому ўзяўся за выкананьне тых задач, якія паставіла перад імі рабочая кляса.

Далейшая пасьпяховасьць і ажыцьцяўленьне іх залежыць ад таго, як Бел. Трам'у ў яго далейшай рабоце будзе дапамагаць наша пролетарская грамадзкасьць і ў прыватнасьці Бел. АПП, які зьяўляецца старэйшай братняй організацыяй Трам'у.

Асабліва гэта дапамога патрабуецца ў літаратурнай рабоце Трам'у, дзе трамаўскія маладыя пісьменьнікі зачастую блытаюцца ў сваёй рабоце, а таксама сыстэматызацыі творчага мэтоду Трам'у.

Нажаль, гэтая сувязь БелАПП'у з Трам'ам далей сумеснага сходу комсамольскіх ячэек не пайшла. Гэтым пытаньнем не на словах, з на справе трэба заняцца зараз-жа абодвум організацыям.

Толькі пры дапамозе, пры непасрэднай сувязі з грамадзкасьцю, сувязі не на сходах, а ў штодзеннай рабоце, толькі пры дапамозе консолідацыі ўсіх пролетарскіх сіл на фронце мастацтва, на аснове бальшавіцкай самакрытыкі Бел. Дзярж. Трам выкарчуе хутчэй свае памылкі і недахопы, якія, бязумоўна, у ім ёсьць.

Ул. Стэльмах.

Другі пленум ВУСПП

У канцы сьнежня 1931 г. у Харкаве адбыўся другі пашыраны пленум рады «Всеукраїнской спілкі пролетарскіх пісьменьнікіх». Асноўнымі пытаньнямі былі: далейшае разгортваньне творчае дыскусіі, разгортваньне крытыкі, самакрытыкі тых памылак, якія былі ў рабоце РАПП, ВУСПП, «Молодняка», на якія было ўказана ў газэтах «Комуніст», «Правда», «Комсомольская правда» і рэдакцыйных артыкулах «Комсомольцы Украіны».

На аснове шасьці ўказаньняў тав. Сталіна, яго лісту ў рэдакцыю «Пролетарская революцыя» і іншых дырэктыў партыі, пленум намеціў шляхі перабудовы ВУСПП і «Молодняка».

Вось гэтым асноўным пытаньням былі прысьвечаны даклады сакратара ВОАПП т. Коваленка і сакратара ВУСПП т. Мікітэнка.

У рэзолюцыі па дакладах гэтых таварышоў вызначаецца рад недахопаў у рабоце ВУСПП і занатоўваюцца шляхі сур'ёзнай перабудовы: «Перабудова работы ВУСПП і «Молодняка» павінна адбыцца пад знакам барацьбы **за ленінскі этап філёзофіі ў літаратуразнаўстве, за ленінскую партыйнасьць у мастацкай літаратуры** пад знакам асіленьня адставаньня пролетарскае літаратуры ад задач соцыялістычнага будаўніцтва і ліквідацыі элементаў організацыйнага фэтышызму, пад знакам перанясеньня цэнтру вагі на творчыя задачы».

Кажучы аб недастатковай супольнай рабоце з комсамолам, пленум адзначае:

«Адно з найважнейшых заданьняў ВУСПП—зьдзейсьніць паварот тварам да ленінскага комсамолу».

«Пленум констатуе, што ВУСПП і «Маладняк» у пытаньнях тэорыі і творчасьці пры ў асноўным правільнай лініі ў сваёй тэорытычнай рабоце мелі шэраг памылак.

Трэба ў далейшай тэорытычнай рабоце выкрыць і перамагчы ўсе памылкі, як памылкі т. **Мікітэнкі** ў творчых пытаньнях, памылкі тав. **Коваленкі** ў пытаньнях творчага мэтоду (трактоўка барацьбы творчых плыняў сучаснай пролетарскай і савецкай літаратуры па аналёгіі з барацьбою стыляў у мінулым), політычна - памылковая ацэнка «барацьбізму»... не крытычнае стаўленьне да Пляханава і дэбарыншчыны тав. **Шчупака**, абстойваньне дэборынскіх позыцый у часе барацьбы з мэханістамі ў тав. Гірчака. Трэба павесьці рашучую барацьбу з памылкамі фармалістычнымі і зБочаньнямі нацыянальна-опортуністычнага парадку ў работах тав. **Карака**, з праяўленьнямі правага опортунізму і лібэралізму ў літаратурна- палітычных пытаньнях тав. Кулыка з праяўленьнямі прымірэнства да нацыянал-опортунізму і дробна-буржуазным эклектызмам у т. **Овчарова**, з праваопортуністычнымі памылкамі і трацкісцкімі формулёўкамі ў т. **Сухіно-Хоменко**, з гнілым лібэралізмам, праваопортуністычнымі і нацыянал-дэмократычнымі памылкамі Івана Лакізы».

І далей:

«Трэба пераключыць пісьменьнікія і крытычныя кадры **на глыбейшую тэорытычную работу.** Трэба змагацца з начыпніцтвам і вульгарным цытатмахерствам, пляназаць тэорытычную і крытычную работу, залучаючы ўдарнікаў—рабочых да актыўнае крытыкі, увязаць работу ВУСПП і «Маладняка» з таварыствам заяўнічых матэрыялістаў-дыялектыкаў і гісторыкаў-марксыстаў. Узмацніць крытыку і самакрытыку і ўзьняць яе на партыйную прынцыповую вышыню».

Асаблівую ўвагу зьвярнуў пленум на клясава-варожую кніжку Сасюры —«Серце». У рэзолюцыі зазначаецца: «Цалкам згаджаючыся з ацэнкаю гэтае кніжкі, дадзенай ў газэце «Комуніст» у артыкуле «Жовта муць», якая паказвае куды можа зайсьці пісьменьнік, адрываючыся ад свае клясы і, не лежна кваліфікуючы аўтара, як маланюкоўскага падбрэхівача (у гэтай кніжцы), пленум лічыць, што зьяўленьне такое кніжкі сьведчыць пра гнілы лібэралізм і правы опортунізм працаўнікоў з выдавецтва ЛІМ і цалкам недастатковую ўвагу ВУСПП да творчасьці асобных пісьменьнікаў. Адмежаваньне Сасюры ад гэтае кніжкі і абяцаньне рашуча перабудавацца, якое ён даў на пленуме, пленум лічыць недастковымі і даручае сакратарыяту вырашыць пытаньне аб знаходжаньні Сасюры ў шэрагах ВУСПП.

Пленум выказвае ўпэўненасьць, «што **кіраўніцтва ВУСПП, па ўказаньнях партыі і пад яе кіраўніцтвам, на аснове бальшавіцкай самакрытыкі, выправіць усе памылкі і забясьпечыць бальшавіцкі зьмест і тэмпы перабудовы ВУСПП».**

В. С.

Творчы агляд маладзежнай літаратуры

Барыс Мікуліч

Творчасьць Сьцяпана Ліхадзіеўскага

Творчасьць Сьцяпана Ліхадзіеўскага навочна паказвае тое, як тыповы спадарожнік эвалюцыянуе да пралетарскай літаратуры.

Калі ўзяць першую кніжку Ліхадзіеўскага «Чырванеюць вішні», дык адразу кінецца ў вочы тое, што новая вёска, новыя людзі ў гэтай вёсцы—цэнтральны і галоўны об'ект поэтавай творчасьці. Для Ліхадзіеўскага першага пэрыоду актуальнай зьяўляецца проблема сувязі гораду і вёскі, скон старога ў ёй. Вясковы юнак, т[...]пляючы ў горад, хоча, каб «гор[...] гульлівы, каменны горад» зрабіўся для яго гэткім-жа блізкім, гэткім-жа дарагім, як і вёска. Гэткая проблема характэрна ня толькі для Ліхадзіеўскага, і Астапенка, Куляшоў, і цэлы шэраг іншых маладых поэтаў з лягеру спадарожніцтва карыстаецца вясковым матэрыялам. Але справа ў тым, што Астапенка, прыкладам, ня ўспрыняў сэнсу пролетарскага гораду, застаўшыся на пэўны час сьпеваком дэкласаванай інтэлігенцыі, — яго творчасьць мае варожыя пролетарыяту уплывы (так «Канцы поэмы» зьяўляецца тыпова кулацкім творам).

Зусім супроцьлеглае атрымалася з Ліхадзіеўскім. Ён неаднокраць падкрэсьлівае і падкрэсьліваў, што ён «вескі саламянай сын», і разам з паваротам асноўных мас сялянства на шлях колектывізацыі яго поэзія пачынае гаварыць мовай актыўнага удзельніка колектывізацыі.

У творчасьці Сьцяпана Ліхадзіеўскага есьць два тэматычныя струмені, першы — мотывы спэцыфічна вясковыя, а пазьней — колгасныя: другое —горад, як пролетарскі асяродак. Першы час Сьцяпан Ліхадзіеўскі можа яшчэ сказаць, што вёску ведае лепш, чым горад, што вёска даражэй, чым горад. Нават, малюючы зьявы спэцыфічна гарадзкія, вобразы яго застаюцца пераважна вясковымі, сялянскімі:

«Клюб заводу
Звоніць галасамі,
Ну, а мне здаецца—
Шалясьцяць аусы».

«Дымы палойкамі
густымі сьцелюцца». і г. д.
(З кнігі «Чырванеюць Вішні»).

Але з цягам часу, ацаноўваючы зьявы, пранікаючы ў законамернасьць соцыяльных зрухаў. Сьцяпан Ліхадзіеўскі ў сваёй творчасьці пачынае бачыць у горадзе ня толькі яго вонкавы бок, ня толькі тое, што ён можа уразіць сваім гулам і шумам вясковага хлапца, ён пачынае бачыць і тое, што вёска, уступіўшая на шлях колектывізацыі, ідзе за пролетарскім горадам.

Разам з гэтым Ліхадзіеўскі адыходзіць ад сваеасаблівага анархізму, ён намагаецца вызваліцца з-пад уплываў авангардызму.

Калі раней Ліхадзіеўскі ў чырванішнёвай сымболізаваў нашы дні, калі раней ён захапляўся ад чутага і бачанага, дык цяпер ён сам хоча ўдзельнічаць (удзельнічае сваімі вершамі) у той рабоце, якая робіць нашы дні чырвонымі і сакаўнымі, як вішні (ужываючы стары сымболь поэта).

«Чуе істота мая:
каркаюць чорныя вораны.
Як і другія
ня сьмею стаяць
і любавацца створаным!»—

Так заяўляе поэт і на гэта заяўленьне ён мае рацыю («Р. дальн. пр.», ст. 6).

Есьць такія «тэорэтыкі», якія лічаць, што поэзія Ліхадзіеўскага пэрыоду «Рокатаў дальняй прыстані»—нізкаякасная, няглыбокая.

Мая асабістая думка наступная. Я лічу, што карысным і дарагім нам зьяўляецца той пісьменьнік, які сваю работу, свой кожны крок увязвае з рэчаіснасьцю, увязвае з перамогай пролетарыяту і колгасьнікаў на франтох соцыялістычнага будаўніцтва. Для мяне абавязковай умовай зьяўляецца раней за ўсё ідэя, а разам з гэтым тое, як гэтая ідэя вырашана.

Бязумоўна цэлы шэраг прарываў, цэлы шэраг недахопаў трымае ў сябе творчасьць Ліхадзіеўскага.

Я думаю, што яны — гэтыя недахопы — будуць выразна выпуклены, калі мы іх прасочым на творчым мэтодзе поэта.

Раскрыцьцё зьяваў у Сьцяпана Ліхадзіеўскага заўсёды контрастнае. Два сьветы, дзьве клясы, што ўступілі ў бойку, бачыць Ліхадзіеўскі.

Вось адзін з лепшых вершаў—«Ці ня з гэтага тая ружа», дзе поэт паказвае тып старое колгасьніцы-ўдарніцы. Фольклёр спалучыўся тут з баявой насычанасьцю рэвалюцыйным зьместам. (пры контрастнасьці ў мэтодзе).

«Нашая душа
Яшчэ на палавіну:
майдан колгасны
і —
свае гароды».
(«Кр. зын. на сын.», ст. 25).

Гэта ўскрыцьцё у адзіным супярэчнасьцяй — адна з характэрнейшых адзнак мэтоду Ліхадзіеўскага.

Поэт усе выразьней і паўней раскрывае тыя цяжкасьці, якія есьць на шляху да соцыялізму, і якія здужваюцца у клясавых бойках. Калі раней (у пэрыод «Чырванеюць вішні», часткова «Рокаты дальняй прыстані») контрастнасьць яго поэзіі бралася не раўнана у вымярэньні лінейным (і адсюль — пэўная павярхоўнасьць, пэўны літфронтаўскі падыход да зьяў рэчаіснасьці), дык цяпер поэт мае вялізарны посьпех; у сэнсе дыялектычнага успрыманьня зьяў, раскрыцьця супярэчнасьцяй у адзіным рэволюцыйным процэсе, і гэтыя элемэнты дыялектычнага падыходу да рэчаіснасьці паглыбляюцца асабліва ў апошніх творах Ліхадзіеўскага.

Калі увесь папярэдні этап творчасьці поэты можна назваць умоўна рэволюцыйна - бунтарскім, дык апошняя яго творчасьць (прадстаўленая кніжкай «Мы — маладая гвардыя») становіць якасна-новы этап яго творчасьці.

Сьцяпан Ліхадзіеўскі — уступіўшы на новы этап — увуляе сабой саюзьніку, творчасьць якога знаходзіцца на шляху пролетарскага літаратурнага руху.

Два сьветы — мы і яны, капіталізм, які курчыцца ў сьмяротных курчах экономічнага крызысу, і СССР, уступіўшы у чацьверты — завяршальны— год пяцігодкі, тыя сымпатыі, якія выклікаюць рабочыя ўсяго сьвету на адрас СССР, барацьба сусьветнага комсамолу пад кіраўніцтвам бальшавіцкай партыі за соцыялізм, перамогі соцыялістычных мэтодаў працы— вось тэматычны стрыжань кнігі «Мы —маладая гвардыя» (неўзабаве выходзіць з друку).

«Вы выходзіце, таварышы,
гэту жудзь узарваць, ўзварушыць.
Вы выходзіце, таварышы,
Зоураломіць санлівую шыр.
Да рашучых узьнеслых дзей
Вас компартыя ўсіх вядзе!»—

так пачынаецца верш «Заходня-беларускім комсамольцам». І жудасная рэчаіснасьць Заходняй Беларусі, і грозны голас протэсту супроць усяго гэтага — галоўнае ў вершы. Ліхадзіеўскі бачыць тую зьлітнасьць, тую зьяднанасьць, якая ёсьць паміж пролетарыятам СССР і пролетарыятам капіталістычнага захаду. Гэта—грозная сіла.

«Перад вамі дрыжыць, як ліст,
зьнясілены капіталіст.
Ён зьбірае палкі і ўраз
выступае на вас і на нас».

І адначасова — наш сьвет, наш поступ да соцыялізму. У мастацкіх вобразах паказвае Ліхадзіеўскі поступ комсамолу, ад Кастрычніка да пэрыода пабудовы соцыялістычнай экономікі.

«Прарывалі і бралі франты
зрубцаваныя нашы браты.
Нашы сёстры ішлі з двара,
забінтоўвалі горач ран».

Асаблівую цікавасьць уяўляюць вершы Ліхадзіеўскага пра саксонскіх комсамольцаў, што прыехалі ў Савецкі Саюз, Інтэрнацыянальная значнасьць гэтых вершаў дужа вялікая. Між іншым Ліхадзіеўскі тут паказвае, як перараджаецца соцыял-дэмократ, як—

«Ягоныя вочы ўсьцілала віна,
і крыўда нямая, і ціхі боль—
ён сам незадаволен цяпер сабой.
Узяў і... прывесіў на пышны бант
значок „Kommunist i scher Jugendferband“.

Асаблівую моцнасьць дасягае Ліхадзіеўскі ў гэтым вершы. Вось дэталь сустрэчы:

«І вочы гарэлі і ў іх і ў нас,
як быццам знаёмыя мы здаўна,
і сэрцы дрыжэлі, і голас ціх,
і твары сьвяціліся ў нас і ў іх,
і мы, разумеючы іх нутром,
крычалі ўзгоднена:
Rot Front!

Дадаючы да гэтага тое, што рэволюцыйны ўздым выкліча крывавую вайну, поэт заклікае быць на пагатове. поэт падкрэсьлівае неадхільнасьць вайны. Неяк асабліва пераканаўча гучыць канцоўка гэтага цыклю. «Мы маладая гвардыя»:

«Напявалася само сабой...
Блісьне сонейка
над сасоньнікам—
над Саксоніяй
грымне бой!».

Рэшта вершаў гэтай кніжкі—амаль тыя-ж тэмы, якія у асноўным намечаны у «Мы — маладая гвардыя». Гэта—не перапеў. Наадварот, гэта больш шая іх дэталізацыя, больш поўнае іх ускрыцьце: так, інтэрнацыянальная еднасьць і ваенная дысцыплінасьць прысьвечаны вершы: «На баявых пастох», «Горад ня толькі горад маладых самагуоцаў», «Экспрэсы нянавісьці», цыкль «З Чырвонага пагранічча» і г. д. асабліва тут трэба вылучыць верш «Голас абрабаваных», дзе рэволюцыйны драматызм аўтара дасягае кульмінацыйнага пункту. «Голас абрабаваных» — гэта ня просьба, а пагроза, гэта ня стогн, а покліч:

«Сьціснем зубы,
нянавісьцю так шуганём,
што у агні тым вам стане холадна!»

Барацьбе камсамолу прысьвечана лепшае з творчасьці поэта, і яго поэзія — зброя у гэтай барацьбе. І калі у вершы «Завеі у тысячу альтоў» Ліхадзіеўскі заяўляе, што яго:

«асеньняе пальто
кастры пачуцьцяў туліць»,

дык гэтыя пачуцьці выразныя і неадхільна моцныя:

«Толькі тога эпоха прыме,
Хто у поэзіі—бальшавік!»

Поэт абураецца на ўсіх і ўсякіх сьлюньцяеў, малавераў, — ён да іх ставіцца з глыбокай нянавісьцю.

У пачатку я сказаў, што Ліхадзіеўскі гэта тыповы саюзьнік, творчасьць якога ляжыць на лініі пролетлітаратуры, што ён, значыць, у апошнія часы падыходзіць у плотную да пролетлітаратуры. Але што адрозьнівае ягоную творчасьць ад творчасьці пролетлітаратуры? Чаму ён **толькі становіцца** пролетпаэтам, а яшчэ ня стаў ім?

Па-першае, на працягу ўсёй творчасьці, на першым пэрыодзе ў большай ступені; на цяперашнім — у меншай, Ліхадзіеўскі непазбаўлены яшчэ уплываў мэханістычнага матэрыялу.

Галоўны вораг, якога Сьцяпан Ліхадзіеўскі здужвае, але далёка яшчэ ня здужыў — падкрэсьліваю—гэта схэматызм, павярхоўшчына і нават беспрадметнасьць (асабліва ў апісаньні гораду ў зборніку «Чырванеюць вішні», часткова «Рокаты дальняй прыстані»). Гэта галоўны вораг. Адсюль — першая і асноўная задача поэта: змагацца за поўнакроўнасьць паказу рэчаіснасьці, паказу комсамолу. У кніжках Ліхадзіеўскага ўжо намячаецца паказ асобных людзей (асабліва ў зборніку «Маладая гвардыя»). І тады, калі, пазбавіўшыся уплываў мэханістычнасьці, Ліхадзіеўскі здолее поўна паказваць герояў нашага будаўніцтва, паказваць комсамольцаў у змаганьні за ажыцьцяўленьне ленінскай лініі партыі ў нашай клясавай практыцы, тады ён стане сапраўдным бальшавіком у поэзіі, зробіцца пролетарскім поэтам.

Мы павінны не забываць, што перад намі адзін з нешматлікіх комсамольскіх поэтаў, які, праўда, мае буйныя зрывы і недахопы. І мы павінны дапамагаць яму ў выпраўленьні яго памылак.

Пастанова

літаратурна-мастацкага згуртаваньня „Узвышша“

Пры сваім утварэньні літаратурнае згуртаваньне «Узвышша» зьяднала ў сваіх шэрагах савецкіх пісьменьнікаў, значная частка якіх была яшчэ мала выяўлена альбо зусім ня выяўлена, якія не ўсьведамлялі сабе ясна ні тых задач, што стаяць перад савецкай літаратурай, ні таго месца, якое яны самі займаюць і якое яны павінны займаць у гэтай літаратуры. Ня маючы яшчэ выразна акрэсьленага сьветапогляду, нясучы на сабе цяжар дробнабуржуазнай ідэолёгіі, яны лёгка падпадалі пад розныя непролетарскія ці нават антыпролетарскія ўплывы, і іх ідэёвы і творчы рост праходзіў са значнымі зрывамі і адхіленьнямі ў бок ад правільнага шляху. Гэтаму асабліва спрыяла тая акалічнасьць, што пэўная частка найбольш кваліфікаваных пісьменьнікаў ва «Узвышшы» і фактычнае кіраўніцтва згуртаваньня была пад уплывам ідэй беларускага адраджанізму, што выразна выявілася і ў дэклярацыі, якая была складзена пры ўтварэньні організацыі.

Работа літаратурнага згуртаваньня «Узвышша» ў першы пэрыод яго існаваньня—1926—29 гг.—мела на сабе выразныя адзнакі нацыянал-дэмократызму. Асаблівую актыўнасьць нацыянал-дэмократычныя элемэнты праявілі ўнутры «Узвышша», калі пролетарыят павёў рашучы наступ на кулака і калі клясавае змаганьне асабліва абвастрылася на ўсіх франтох гаспадарчага і культурнага будаўніцтва.

Разам з гэтым адбывалася і дыфэрэнцыяцыя сярод членаў згуртаваньня «Узвышша».

Калі пролетарская грамадзкасьць пад кіраўніцтвам комуністычнай партыі выкрыла контррэволюцыйны нацыянал - дэмократызм, літаратурнае згуртаваньне «Узвышша», пры дапамозе пролетарскай грамадзкасьці, так сама ачысьцілася ад нацыянал-дэмократычных элемэнтаў, выключыўшы з свайго складу ранейшых ідэолёгаў «Узвышша» і актыўных праваднікоў нацыянал-дэмократычнай лініі.

Пасьля ачышчэньня «Узвышша» ад нацыянал-дэмократычных элемэнтаў, работа ў згуртаваньні ішла ў асноўным па лініі зжываньня нацыянал-дэмократычных тэндэнцый унутры згуртаваньня і па лініі выпраўленьня яго членамі ранейшых памылак у творчасьці.

Не зважаючы на паасобныя зрывы і памылкі ў сваёй рабоце, за апошнія два гады згуртаваньне дасягнула пэўных вынікаў у справе перавыхаваньня сваіх членаў. Значная частка узвышаўскіх спадарожнікаў, перамагаючы сваю дробнабуржуазную ідэолёгію, а часам і пэўныя ўплывы буржуазнай ідэолёгіі, рашуча стала на шлях перабудовы свайго творчага мэтоду з мэтай набліжэньня да пролетарскай літаратуры. Аднак, трэба адзначыць, што перабудова гэтая у розных членаў згуртаваньня праходзіла па рознаму і не ў аднолькавай ступені. Калі такія члены згуртаваньня, як Кузьма Чорны, здолелі за гэты час перарасьці ў саюзьнікаў пролетарскай літаратуры, дык ёсьць яшчэ і такія члены, якія ідуць па шляху перабудовы досыць нерашуча і няўпэўнена. Больш таго, ёсьць адзінкі, як, напр., Лукаш Калюга, якія на сёньняшні дзень гэтай перабудовы амаль што і не пачыналі.

У апошнія часы перад згуртаваньнем «Узвышша» паўстала пытаньне аб далейшых задачах згуртаваньня і аб пэрспэктывах яго організацыйнага росту. Але гэтае пытаньне нельга разьвязваць асобна. Яго трэба ставіць у сувязі з тымі задачамі, якія стаяць цяпер перад пролетарскай літаратурай; у сувязь з усім літаратурным рухам БССР. Тэндэнцыі-ж разьвіцьця літаратурнага руху ў дадзены момант такія, што замкнутая літаратурная організацыя, у якой згуртаваўся дзесятак пісьменьнікаў, каб працаваць над сабой і сваёй творчасьцю, зьяўляецца на сёньня ўстарэлай і ня можа справіцца з задачамі, якія стаяць перад пролетарскай літаратурай. Літаратурная організацыя ў сучасны момант павінна зьяўляцца масавай організацыяй, якая кіруе цэлым вучасткам літаратурнага руху.

Члены згуртаваньня «Узвышша» ў сваёй большасьці выразна ўсьвядомілі сабе неабходнасьць перабудовы свае творчасьці ў адпаведнасьці з задачамі соцыялістычнага будаўніцтва і той шлях, па якім гэтая перабудова павінна пайсьці.

З прычыны ўсяго гэтага агульны сход членаў згуртаваньня «Узвышша» пастанаўляе:

1. Констатаваць, што члены згуртаваньня «Узвышша» не ставяць сабе ў творчасьці іншых задач, апрача тых, якія стаяць перад пролетарскай літаратурай БССР і ўсяго Савецкага Саюзу.

2. Лічыць, што літаратурнае згуртаваньне «Узвышша», дзякуючы сваёй організацыйнай вузкасьці і замкнутасьці, ня маючы пэрспэктыў росту, тых задач, якія стаяць сёньня перад пролетарскай і савецкай літаратурай, з посьпехам выконваць ня можа.

3. Беларускае літаратурна-мастацкае згуртаваньне «Узвышша» распусьціць.

4. Лічыць пажаданым утварэньне ў БССР літаратурнай організацыі тыпу Саюзу Савецкіх Пісьменьнікаў, якая-б па магчымасьці ахапіла ўсіх спадарожнікаў БССР і, забясьпечаная належным партыйным кіраўніцтвам, змагла-б шырока разгарнуць работу па перавыхаваньні спадарожнікаў з мэтай набліжэньня іх да пролетарскай літаратуры.

Члены згуртаваньня «УЗВЫШША»:
Зьмітрок Бядуля, Пятро Глебка, С. Дарожны, Лукаш Калюга, Т. Кляшторны, Крапіва, Максім Лужанін, А. Мрый, Кузьма Чорны.

АД РЭДАКЦЫІ! Самаліквідацыя «Узвышша» зьяўляецца адзнакай павароту лепшай часткі спадарожнікаў у беларускай літаратуры на шлях да саюзьнікаў пролетарскай літаратуры. Пролетарская грамадзкасьць і пролетарская літаратура будзе заўсёды дапамагаць тым савецкім пісьменьнікам, якія сапраўды будуць рабіць рашучыя крокі па шляху актыўнага ўдзелу ў соцбудаўніцтве.

Факт самаліквідацыі літаратурна-мастацкага згуртаваньня «Узвышша» зьяўляецца вынікам вялізарнага росту пролетарскай літаратуры БССР і перамožнай барацьбы КП(б)Б з клясавым ворагам на ідэолёгічным фронце —з буржуазна-кулацкай ідэолёгіяй, з нац.-дэмократызмам і опортунізмам розных колераў.

У бліжэйшых нумарох рэдакцыя вернецца да гэтага пытаньня.

Пісьменьнікі Савецкай Грузіі вітаюць газэту „ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА“

Рэдакцыя газэты «Літаратура і Мастацтва» атрымала ад пісьменьнікіх арганізацый Грузіі наступную тэлеграму:

Рэдакцыя Літаратурнай газэты, Фэдэрацыя Савецкіх Пісьменьнікаў Грузіі, Асоцыацыя Пролетарскіх Пісьменьнікаў, Таварыства Драматургаў і композытараў Грузіі пасылаюць бальшавіцкае прывітаньне газэце «Літаратура і Мастацтва»—новаму франтавіку за генэральную лінію партыі ў літаратуры, за ленінскую тэорыю ў мастацтве, за ленінскую нацыянальную політыку.

Прывітаньне „Литературной газеты“

У нумары ад 5-га сакавіка г.г. «Литературная газета»—орган Фэдэрацыі Аб'яднаньняў Савецкіх Пісьменьнікаў РСФСР зьмясьціла прывітаньне шай газэты, ў прывітаньні «Литературная газета» піша: газэце «Літаратура і Мастацтва».

Інфармуючы шырокую грамадзкасьць аб выхадзе першага нумару нашай газэты, ў прывітаньні «Литературная газета» піша:

— Беларуская літаратурная газэта павінна стаць баявой зброяй інтэрнацыянальнага выхаваньня, актыўным барацьбітом за пролетарскую беларускую культуру, нацыянальную па форме і соцыялістычную па зьместу.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у дні, калі небясьпека новай вайны, і ў першую чаргу нападу імпэрыялістаў на Савецкі Саюз выключна абвострана. Панская Польшча, якая мяжуе з Савецкай Беларусьсю, зьяўляецца аднэй з найакатыўных імпэрыялістычных сіл у гэтай правакацыі вайны.

Беларускія пісьменьнікі і іх новы друкаваны орган павінны мабілізаваць мастацкае слова на адпор імпэрыялістам, на баявую гатоўнасьць да абароны.

Бальшавіцкае прывітаньне газэце «Літаратура і мастацтва»!
Бальшавіцкае прывітаньне пісьменьнікам Савецкай Беларусі!

Створым магнітабуды мастацтва

У дзень урачыстага адчыненьня БДТ-3,—Галоўмастацтва НКА БССР, горача вітае калектыў тэатру.

Арганізацыя Беларускага Трэцяга Дзяржаўнага Тэатру зьяўляецца вынікам правільнага правядзеньня Ленінскае нацыянальнае політыкі. Толькі на аснове правядзеньня гэнэральнае лініі партыі, пралетарыят БССР, дабіўся вялізарнейшых посьпехаў у галіне экономікі, у галіне разгортваньня культурнае рэвалюцыі.

Задачай колектыву тэатру, зьяўляецца барацьба за партыйнасьць у мастацтве, за стварэньне Магнітабуду мастацтва, за бальшавіцкае мастацтва.

Задачай колектыву тэатру зьяўляецца паставіць тэатр на выкананьне канкрэтных задач соцыялістычнага будаўніцтва. Дасягнуць гэтага можна пры ўмове аўладаньня марксыцка-ленінскай тэорыяй, пры ўмове цеснай і непарыўнай сувязі з практыкай соцыялістычнага будаўніцтва.

Пад кіраўніцтвам КП(б)Б—створым Магнітабуды мастацтва.

Галоўмастацтва **І. Гурскі, П. Шамшур, Р. Позьняк.**

Праца БДТ-3 у Віцебску

Беларускі Дзяржаўны Тэатр пад кіраўніцтвам народнага актора Галубка да адкрыцьця сэзону ў Віцебску шырока разгарнуў падрыхтоўчую работу на фабрыках, заводах і сярод чырвонаармейцаў. Да сьвяткаваньня XIV гадавіны Чырвонай арміі ўдарным парадкам была напісана і пастаўлена інсцэніроўка з гісторыі Омскай дывізіі, якая некалькі разоў ставілася ў тэатрах і клюбах гор. Віцебску.

Тэатр да адкрыцьця сэзону асабліва напружана працуе над падрыхтоўкай прэм'еры «Энтузіясты», якую ставіць 15 сакавіка.

Рэжысэрскую работу вядзе мастацкі кіраўнік **К. Саньнікаў.** Чарговымі пастаноўкамі будуць п'есы: **«Белая зброя»**—Галубка і **«Контратака»** Курдзіна.

Таксама нанава перааформляюцца п'есы **«Віхор»** Сташэўскага і **«Дыктатура»** Мікітэнкі. Перааформленьне даручана мастаку тав. **Ахрэмчыку.**

Стварыць дзіцячую кнігу— вартую нашай эпохі

Бібліяграфічная група бібліятэкараў, пэдагогаў і дашкольных працаўнікоў, якая працуе пры бібкалектары, ухваляе і падтрымоўвае прапанову газэты «Піанэр Беларусі» і часопісі «Іскры Ільліча» аб абвяшчэньні творчага агляду дзіцячай літаратуры БССР.

Мы, у час творчага агляду бярэм на сябе абавязкі:

Правесьці шырокую растлумачальную работу сярод дзяцей і бацькоў па пытаньні агляду.

Правесьці сярод бацькоў рабочых працу па вывучэньні іх адносін да дзіцячай кнігі, высьветліць якая кніга па іх думцы больш падыходзіць да дзяцей, і прыцягнуць да стварэньня дзіцячай кнігі рабочых-ударнікаў.

Сумесна з дзецьмі-чытачамі правесьці рэцэнзаваньне дзіцячых кніжак.

Разам з рэдакцыяй «Піанэр Беларусі» арганізаваць гурток юных рэцэнзэнтаў, які будзе працаваць пры рэдакцыі.

Мы, выклікаем дзіцячую і крытычную сэкцыю БелАПП, разгарнуць шырокую работу па стварэньню дзіцячай кніжкі і практычна прарабіць наступнае:

Правесьці рад дакладаў па пытаньні сучаснага становішча дзіцячай літаратуры БССР.

Дапамагчы бібліятэкарам і пэдагогам наладзіць вечары-сустрэчы **дзяцей-чытачоў** з пісьменьнікамі.

У часе агляду дзіцячай літаратуры распачаць сыстэматычную крытыку і рэцэнзаваньне дзіцячай літаратуры ва ўсіх пэрыядычных выданьнях.

Мы, просім НКА разгарнуць шырокую растлумачальную працу пра агляд дзіцячай літаратуры і наладжваньне кіраўніцтва гэтай справай у раёнах.

У сувязі з тым, што шмат якія бібліятэкі засьмечаны застарэлымі і шкоднымі кніжкамі, правесьці працу па ачышчэньні школьных і дзіцячых бібліятэк ад шкодных і застарэлых кніжак.

Улічваючы вялікае значэньне дзіцячай кніжкі ў справе комуністычнага выхаваньня падрастаючага пакаленьня, мы зьвяртаемся да ЦК ЛКСМБ і БелАПП, прыняць рад канкрэтных захадаў да стварэньня мастацкай дзіцячай кніжкі, прасякнутай бадзёрай рэвалюцыйнай рамантыкай сацыялістычнага будаўніцтва, інтэрнацыяналізмам і колектывізмам.

Створым дзіцячую кніжку вартую нашай эпохі будаўніцтва сацыялізму!

Па даручэньню бібліяграфічнай групы: **Гародкіна, Савёнак, Асмалоўская, Зэлікман, Фінкільштэйн.**

Адказны рэдактар Х. ДУНЕЦ
Выдае Дзяржаўнае Выдавецтва Беларусі

Друкарня імя Сталіна, Менск

Галоўлітбел № 375